

Материалы
собрания

жисеринин,
Д. Абдыгаевин.
Бакеновон
Бейтеноевон
Бекнозаровон

1959г.

3077^

1959

Абдурабб 7.

1. Ош обл. т. 1
2. Деш. обл. т. 2
3. Тиланкен, Аш. обл. т. 3
4. Сагхара, Наманг. обл. т. 4
5. Наманг. обл. т. 5
6. Аш. обл. т. 6

Очерк-авто.

Э. Абдулдаев

Мемуары № 1

- 1 Фзгана р. Тяга - Тури крз Надмок. 8
 - 2 . - - - - - Пенни крз Ланузе к. 112
 - 3 Фрунзе р. Тиган - Тобо к. 015 125
 - 4 Вити - Азвир. Фрун. обл. (Пенни крз) 130
- 6 инт.

L

"-чы:" - -

Алайга, Каратешинги = Алай-
лык, Каратешиндик.

Мурга - дене бузулушун,
майдан муросу (12
муро).

"Кортоздук муросу" деп айтуу-
байт.

{ Мамбаш, галм, шото пенник, Кар
пенник м.б. "мурга" болуп теек-
теек.

"Биздей габешкен кэм экенда"

"Бийик таттим бар, ол кидроох
тик."

"Ахыйкатта ое боломду?"

"Сайлоо учу түшүрдү"

"Кәм берикет экен"

"Бийеттемлер"

"Үрөтүн калан" → Үрөтүн
калан

"Бого со уңуу сайдада отуар
эде"

"Ичкеде отууцаттар" (=лар)

"Пал" = пол

Тотурааттар

"Эмгактар келенде орчулор
парат" — малчылар келен-
де орчулуктар парат.

"Жоктогондон тамкар
бала тууланса сүйүнүгө
тиберет" [Тышкар]

"Көз акы ³таштан кет" (таштан кет)

"Мокоору ²зыгы" [жогору]

"Мокооруца, мокооруца ого верик"

"Белгык иедге барып калат, суук иер
е барып калат"

"²рик алынгы мындарда"

Күйөн - күйөө.

Күйөн көкөр - күйөө мөңдөм.

✓ Дүйбөндөмдөр # Күйрук боор

Кимдэ татм болсо, шотун бээрлик
тотарат.

Битен = быты.

"Карап келингенди аныктер."

"Камматси"

Һар алайындар - дууран - дуурагар.

Өзбекче Һар буз алайлар -
тууран - дууракандар.

Навагна - наваг - кезекке
кезек (Ноонаг)

Әжиге сагаф.

Дуура һакым кинч.

"Һыгнан" (кыргыздын бери)

тегмен - тегкен.

Минорич - дооруч.

Этажары шаага
терме шаага

-5-

Соңмо кийиз : кичиккей

Кийиз, бул адыга сарына,
майнамаз кыына.

Алы — калоо

Шаула —

Казы — Коруу кайра селкүз
гамак, келгүчү кесек
үзүндө масалап, май,
сүт кудат (кама дечи сөз
болуп кеткен).

Ала кийиз, Оро кийиз — түр
салыптан туура кийиз.

Кексе аял — оң кары адам

малдык карынан да кексе
деп атайат.

Пахыр : пахыр адам — не-
дос, пахыр бос адам.

Керик : керик адам — бол.

котормон, мин-менсирен
адам. Обекке муку
табаккур адам дейт.

Мава саама тошок —
торт заргы, не саама
тошок

Мокондос — тошоктук тош
раам.

Бишетте — буи терге.

7 -

Илаукут - таукутсн = сын, сын-
сы. Бирок буи "Критик" деген
мааниде.

Сынга, сын деген сөзү Бич-
ми, баалдагы деген маа-
ниде болот.

Байкара: Түрүктүз, оекү-
солку, ~~Византия~~, ток-
томсүз.

Илибиз - алдагы, тки сөздү.

"Оштен" тар лектар, бийеттен тар
лектар"

2 Кудайбердыев Шарип, 52 жашта.

Сартбалды уулу Ахмат,

У. Найман, 50 жашта, Кызыл
Найман, "Патша учур" копто-
зу, Региона ркн.

"Кэлкөз кузатпандан масдабыз."

Керкидэн - мердик аты. "Ахуу Ум-
лик деген арасы."

"Адырыкты болсо Кулук-Там-
Тын адыра деген эде."

Алайда Шың-мар, Сыңар-Мар,
Куур-Булак Мэйленгдун аты. ✓

Бешик Алайдын Мэйленгдун ✓

Арасы Газа, Шер сэд дартык, ✓

Кесек бар аман газаланат,

ошечейте. "Арасы газа, сомыны
мок сын Алай дйт. Ойеттерде
бэт байлайт. Пашаа мох бай Алай
ден ошечейте айтат.

Тодоо, тудан, гиринбу - кичке
зен.

"Кичке, мабызаны бовоит. Мае
пурэт пен гудан оит. Бурмакара
дйт ол псвиттуну болоит. Маебырак-
ту болоит.

✓ Бие керек болуптук
С-тандык бели
бер аз дайкалаат

Оку тоуз гого гешет. Мидт-мидт.

Ойеттик дага голот. Бийеттен бар-
маса кечу... Койдун кечу барак
голот. Анисондук кечу кучу-
му ланга кичик ~~кучу~~ голот.

Узун, узун кешектей голот тж-
райт. Кылгык кечу.

Бийеттен койлар бесарына ко-
мулат. Кучуруу голот, кечек го-
лот. Кучуруу узун кичик.

Да кочуруу кон голот. Кичик
тик кучуруу узун.

Да кочуруу бобайт. Майдары жн
кечу макты голот, кешек-
тик кечары.

-11-

Муртабгы Сарыкол.

Иери даасык, айран, ош, кай-
мак месес, дэм сыкпай галайт.

✓ Кара-Көл [к-г тоң].

Береге кет. Түдүмүрүс мытгуу
Голот.

Кырапай Голот 5 кыт.

Мамыр, Кумуру 5 Мәйд, море

табышкан от полот. Ойетте улар

оту көпполот. Улар от Кырапай - [кыс

ка, мапыс деген "Кырапай" дешет,

бизок чонко [орто] гана айтылат].

Кышак - урук, кашак.

Карабыш - теритиндегеси оор,
уруктайт.

Ойуте терискен болор.

"Ак терискен тунактай
Ак коботу унактай."

"Мынасынын тору моң
мынасынын тору моң"

"Мазарыда
Балдарыда

жам
сүлөм

моң
моң.

(мурзанын үстү-
на тажика ки-
ши, мененче
Балт,
ак оюм)

Ширине - Ышканорук, коондук
суусун болуп алат, ошол
суушу ширине болот.

Кызылшат - захарышат.

"Баттын сүтү кымыз кылып".

"Калкында койура топон болуп кы-
тебиз"

Мылкы кымыз

Боралак - гайдуу боросу. Туу-
ландын 1 мамына теңи.

Тайса / гайлак - гайлак

Буурун - үе мамары, эрке-
м

Кайман - үе мамар, урга-
дан дауған
сысы Кайман болот.

Буура - Тарт мамардан
наркысы.

Атан тоо - аял мамар тоо.

"Атан өкөө дайлак пар"

Морнок - музоо.

Ковназ -

Мунашын -

Өүз дүй зорун

Онон нары кетет. — 15 —

Тодок -

Бэрэ - керно. "Кек Бэрэ, он
Бэрэ, козын
Бэрэ..."

Тов Бэрэ, сэдэ нуру оскон, Бирон

аюга урук испарон.

Тайкы Бэрэ - нуру козка

Бил - аелы ай болондон кийинки.
си козурун герисе делн, ил
атайын ас котобай.

Посок - мерге салынан кодо
лоу.

Пурок: кочондун Бурган.

— 16 —

нокто: гандын ноктоу

мнкет [кет имет]

✓ наш = чулук ["чулук" гэсэн аз
агбалаг]

уру чоккате [сейин]

"Ману гэршмнре, гнсалершмн-
ре эхн хэгшнн казврат"

Пуров мока [бугаа]

Зыногалак - зыпалак

наш пармак: баш бармак

бууш: колдуш бууш [лууш]

Исери сакал - ^{исерик} ~~Исери~~ айдан -
догду кишиге сакал.

Кулактык кышы

Тешене - теке.

Токурат - Токурат.

Тыштан ачуу - Тыштан ачу.
("бууло" ток)

Ойнуу тууло, кызуу токтуу -

туу тууло - "тууло" деген маа-
ниде.

✓ Эмек - маак чар, аны кы-
кын кыт.

Калак - эчеге. "Азыр ка-

лук кам" "Илери камтуулар

кырк ороңу.

Мэмильшан дамба

Кэми - Көлө.

Мэси - маасы.

Найгата - тулуу

Найпак : Ауккен Кыран Най-
пак.

Мэтей - мэтей

Кол кан - [Колган эмес]

Кулак сыра - Соко, сыра.

Кэтер - маша, энди куу.

Кыи - бгыактын кыи

Тан: Кынды байлаган боосу.

Кынкы - Кындын түп жагына
кадалган (оролгон) муу.
Нок.

Путуу ^нэм.

Шоошун Татаны [таманы]

ман багдардын, адамдардын
решени:

"Саот он жанды мен ушул ерде
эчим"

"Кагады десек эм боларды"

✓ "Ушул той" - баланы отургузудагы
той.

"Туккурэн" - баланы отургузуу.

-20-

мен жой кысам, ким көкү-
лүмөн тогоранды аңкелет.

Кыс жой. Агай (албай)

✓ "Бирин кун йана шоготу йе-
ткен аңкелет йа".

"Арасына менен энеси бок-
уш." "Бен ойлошун кч, шо-
тун кызык алам деп."

Эрте менен - Эрте кален.

Кушан мангы // Кушан нокор =

Кушаа тойдон.

"Неңедн келти кушактарын
тозот"

Салам салам — салам берет.

Кушом танылар эңгелет — [эң-
кекет]

"Комоготук иште" — Комо-
готук иште.

"Кушандук энеси апкелди су-
ра салам"

"Чегу-баш: чегу-баш апкелди" —

~ Кичи-коч апкелди.

"Том иште таптага чурч"

"Оку буз тууро атайың."

-22-

Кайеттерге — кайсы жерде

йер өскөласы — жерди унуттасын.
тыруу.

"Өз гимнине йок"

"Милдетти койо бергөйбис"

[унуттук саягыбыс, унуттук].

"Батрига бара берет"

"Кайман йазмасы"

Кайман, теңиз, каңды, уңуу (кырк
мыз уңуу), койуу,

Маматов Мурзакар, 64 жашта,
Кайман ур., Кыш. Кайман, Ташта уруу
Кру, Фергана обл., Фергана ркы.

"Кыш-лакрын салыкын пудт
узун". "Бийегин озундо туулам"

"Биздин аталарыбыз элибизини
менек аткан". "Мен азыр ич кезде
де покун, кары котолукка чык-
канын"

Перие шудур - завфедия.

"Перие шудур болуп он чык кыде-
дин". "Узгын тойнуулук бирдир
болуп шиледин."

Валкан таваныда. Малыны
айдан келиш учун. Бир кыдары.

Ан анкердик. Мзигт кизкирай ау.
V ларн болог экен.

-24-

Кэсим - про реценз
Кесим - резать

Менин Кесимин Кэкозгулк.

Кагын-козлар йэт төрл.

Бала-токасына йэрдэт кылар.

Килдизгэ - килосудна.

Элик кил.

Меш - танар, суу таным тж -
тан.

"Ишюнкорго арбыт келде эде"

"Мурдуга салым көрөдү эде"

Ага бакал - аяк какадан
ала бакал

"Текесиде йылашты отурусун!"

"Оку йарындак тап дейт."

"Текке ачыгас эде."

"Оку агыла агала // агыла дейт.
["максим" агымбайт].

Жарна агала - кесек талкандан
масаланан жарна ага-
ла б.
ког.

[майга талкандан масаланан "агала"]

Кесек талкандын буи да "жар-
на" деп аташат.

"Сыбырдыкыдан кылан сага"

"Экинчикиден масаланан меш ата-
лаг, мешке йдм кымыс тутат"

26 -
? Кокорор -

"Путуну алыт бетайт."
[быттайт].

"Уста-лар порог тузет" [бы-
зын].

"Кокорон койот." "Адам бойу-
гай кымын тузун"

"Бис кирет." [быс кирет].

Жам кесек - тололок-толок белай,
мудрак.
// мудрак (азбекчи мудрак)

Пышкан кыш - жизнь кирет

~~22~~

Нору - дыктоз (мор)

Тулочны манна эле аса гобог.

Сулмо. Тирник кылат.

✓ Айран - Койулу айран дейгис.

" Курко пышы аганды пышма дей
гис" "Палы аганды кичи пышма"

" Тай кайтатканды тагусу агайт."

Кулган - Колбо суу кулганга урунат.

" Тулдургула карайт "

Шерик — ²⁸ аттын токуна би-
рийн салына Гэргэн
шмек.

Токум — шмектүн үсгүн са-
лынаг.

Мааз ~~Мана~~ — шмектүн

" Мааздын үсгүн эргэн койот "

" Эргэн үсгүн басманы
таргат. " " Конуктүн үсгүн
Нышгандын таргат. "

Омондурк — номондурк.

Куушкан — Кушукан.

" Узун бокун " — [Боосун]

-22-

Санмыа бэйлэгэн.

"Пового" - [боково]

"Мурусуну, таскэвнн [тэгкевнн],
кэлэвнн бээрн"

Мен - зоу тауыгак, кукгу орон, тау-
нун койлон тауыгак.

Покво - кышкени тауыгак.

Торво: ан торво - мен бамбок.

Мөө мам - кочкондо тоого мабб.
Мөө мам лаз.

Кай - тарамы.

30-

Унаа - Кызга берилген энеси, маа.

Мурток - "Гелир менге атадан
детики мурток атайт. Кайы
макта босун, кай буудай босун."

Блык - ^{атасы} уюлуктан, согуу сыяктуу жо-
рмөн, ирмек, анын түзүлүшү мө-
жү.

"Кайышыган кылач пезири"

"Орун кылачтын орно пезири дейт."

Сүзүлгүрик - саяк-боздук.

Мылач кыбыз - кайыш сы-
бас.

Кичин — 1) тузун, 2) бондаси.

"Душуга барган."

Миз — ошудук.

Кочкары — аминдик башы.

✓ "Арзыны сарыт илгерет."

Мына кэс — мына аяк.

Там кэс — фарфор кесе.

Сидуратун — Суратун.

Мисчеге (эб. мисче) — Кушгун аяк.

- 32 -

" Топосун алып келет "

Бай уяму - үжү

Пом - куралы

Төңгөч/төңгөк - доңгоч.

Думбур - кесилген бактын орду.
ндагы думбур.

Бургут - Бургут

Турмуштай -

Латин - латын

Кыргыз " мүйдө тандууларды кыра-
гы ".

"Баласын гай кыган -

тына & тына ⁻³⁷⁻ мер - дун мер.

мудугор : мудугор мер - айда сын,
айдоо катарында пайдаланы
гудан мер.

Кузу мудугор, Бээрм мудугор.

Урчулук - { ауулык, мер-
меренчик } кечкик.

[Бу мерден кыргыздарда
ауулык деген сөзүн маа-
ниси түшүнкүсү, айтылат.

Монга - тоого.

"Түтөсүңдө алып келип, элди бо-
сат (и)миз".

~~35~~

Бээр - Март, апрел, май (маз айлары)

Маз - июнь, июль, август (маи - " -)

Куз - сент., окт., нояб. (Куз - " -)

Кыш - дек., янв., февр. (Кыш - " -)

Булар өздөңгө да ушундай ай-
Тыктар.

Салыккыч, колунуу берем.

Жигангы шерит ("андакчы" ко-доңулабай)

"Ошуган дартыч салат, аркасыдан

Кызыктык койор."

"Ажыткак болор!"

Мичикирис - ~~36~~ - мөлкөк ойморка.

"Онном бапка" "Мусулман мый-
тык ууар эде, "Окур калы"

"Мужкэм калып, жөнүсүргө бэй-
лэргө ~~алат~~ алаңга"

Зэкипер / Жэкипер - токтолуу.

Мэжэ - теке. Мом мэжэ, үй тэжэ
Мака - така Том эгки.

Мек / мым - тынч, тич. "Меготжэ"
"Мим отжэ"

Кокмок "Уманды, кынгысында
Кокмэк дейт."

Улак - ~~Кокмужу~~³⁷ ~~Кичик Кичи~~.

"Эрик деген экиндей болог у,
онун муңузу ага-ага бо-
лог".

"Визерте мак, ком."

Капка - капкан.

«Кыргыз кыска кытмалары - кытмалар
Кыска» «Тугустан, аркагыз туу -

зан түшөт". "Узун мыздан
берн и кыса мыздан берн мон
дон керкен"

жан түрлері: "Үзін мысдан"

Бергі II Күйса мыдан бері мон
бон керкен

Колмо - сурдун баласы.

Богатырь - на ~~неделю~~ ¹⁵ мес
оно тьран орудок,

уу чон.

-38-

Корын-кордон багасын бэлтгэрх да
бейт.

"Айуудун багасы" (нег "намагак")

Бурхт, илгич, кийр (кыр-
ны). "Бишкыгас агаидар

аеын салын нурат. Биздин кы-
ныз ах, нама бишкыгас."

Кал мору // — Тас мору.

неутай //

Зурхидок — Тарангы, чы-
гык.

Сасык үчүн // үчүн пыш // пыш.

Көзүк - "дараактын, дубалдын
Көзү" (кылыч, ко-
чуу)

"Мардын көзү, таптык көз-
тү"

Сарпалдак - сары айыу.

"Тыш ~~пыш~~ында келет."

Кессе керек - [көссө керек]

Күзүгүм кетейт - (түзүгүм кет-
пейт).

Кара дону - дону.

Меллек - [теберей, гулак]

Салла - селде.

Тонгоз - тонгок. "тонгой уна
саа".

Уи - ичараз

Тарсон - дубалды түзүп, коюп
түзүрөөнө коюлган
тылал.

Саран - дубалды ^{төлөсүнө бойлогон} чегүндө кою-
лат, ага Прикк түркө-
лөт.

Түркүк - түрөөк.

-41-

Торсу - марке.

Ужас - мажардан ара -
сына тигилет.

Кары - тоу усту, мурун
устуна торсулар коюлат.

Ужас борин - узундугу

Ужас учу - кыскаралы.

Кийим - кереге бай - ту сздар

Усту - бай - кийим - кере, ток - топуз.

Костум - ток (кереден масалан)

Кыргыз - кыргыздын кыргыз
ток.

Чапак - кездемеден масалан оден
чапак.

42

җепкен - кырдан тасалган җепкен.
ди аяга.

"Кат билбесем эт конду кыр-
том" || "Корнок конук кесет"

җандонор - канка җыгчык,
тылкыгы курка.

Калдыгыз // Калда-
гыз - таберекей.

✓ тавыкчы - табакчи (тобулу).

"җыгу-җыгу кылыгы, табын
ыган сан тасачысы"

"Молораак җүрүм җүрүм Калган
им"

Таптаба - 1) җүмөс 2) обметка.

⁴³
Бөмбүктергө ~~==~~ Бомбома (таача/маа)

Көкөндүрүк - кескөндүрүк.

"Дуңку кесип кетергө" [Дуң-күң-
тук]

Көмөр : 1) күр; 2) оюм, казатын
кочман тер.

Ана //

~~Ана~~ Бисар - Бурзук.

Анага урудай айдайт ~~Б~~К, Эркес -
Тер урудай айдай албайт.

"Ана урудай айдайт" - (Кесепетин,
Дир-Диринине Кесепетин).

~~47~~

шкыс

Шондук мону бокон.

Шонукка дейт эде, энди бе-
гере айканды.

Шунарок - тогрок

Бокон - шокон.

<u>Тогуркай/-</u>	} →	тогускаштын манат, кыс- кыр.
<u>Шуеуртка</u>		

Ар шен - шен, майы шок

Шонку шен // тог шен - май-
шун шен.

Кынан аякы // суг Кынан аякы.

Бул "олобо" деп айтылат.

45
Молго - тобого. "Болгосу калаг"

"Дом ала турган кекиртек"

"Ненер" - боор.

"Бэзэн" - бугкон-боо

мунгунан - арасар, арасат,

{
"Мне кыргыз эмес, не озу-
^{энес}, тек мунгунан ботс карам-
быз. Озубок десе озубок-
ту эм негерлик айгнай, кыргыз
десе кыргызды эм негерлик ай-
най, му мунгунан боп кардык"

качкаак ат

Кавказан ий, качки ат, тингэтк
ой, сузгоок үй, тепкэтк ат
тингэтк гүйө.

Козомол, ~~согомол~~, пурмол

машка, тайгандан таукары

V! СӨГӨК: "ондо мында кызыт -
кан совокут издеген ий-
тер конок ий."

"Алун калагекен"

Ток Кичи эде.

Сүзөктөз шылыкт-шы-
лыкт калды.

"Торт эки боско болду."

"Донудай кангы."

Нарынгы туурадык

Коранда: "Барган сайыи Коранда
Болог"

Барган: Барган адам.

Эмизе тартаг [Биэикке тартаг]

V Тулууу — Күрн [Күн]

"Башка ичине эиди карыгыс"

"Өзмөдөтөн сай бар эде"

"Мордун ордуна сайын койгонбуз"

"Азган койун отургу эдек."

"Окон сэтк ичкен"

"Кече ошо севегги сураган
Бегекиз."

"Шеккен ⁴⁴шүген Койун тук-
кан"

"Шек тж" — бинг тж.

"Шүшүнн пуром"

~~Ш~~ сурна — сунага [метатеза]

"Дурсаг эм ошондоз кыбаттуу"

Дасторкон — ["дисторкон" эмес]

Төтүр — куракан (каалаа, ага-
тыбай тасанат)

"Куманганы сунду аккелерин"

Душк [нег "каалаа"]

Сулуу, ырааиуу ~~иш~~ [нет "Сонун"]

Зэжисир - ыжжыс.

Зулук - кавес (?)

"Тулуктон сэл ылабагаз"

гараз // гараз гараз

Татик - галгык

Кэстүрик - костюма

Микт - тарелка

Миктэ - маленькая тарелка

Ыныкэс - большая миска

Мыларкэс - миска алыгыйтк

накыр/челек [кобураок "на-
кыр" айтылат]

зыч - сын [провода]

чэвн - сунук (камыр узат)

пэнэр кан - мешок (кыргыз кан
энес)

минте кан - мешоктон кийинче-
си.

чаламан - кор-нер сапан
баштык.

чалык - кол сурта турган
сунук, ижин-ахкун
сурта турган да
чалык дейт.

кыркур/охлов - чборук.

шынбырар - ~~шынбырар~~.

"Свизырат", "Куурайт"

Кэнкиа - [кенкир]

Урпак - Сунграда катмар май-
панда калган ун.

Кевек - элденен калган кесем.

Бошукка - боорто.

Нут орош - бут орош.

✓ Турбок - кутук

Шимек - шимек

Маси - маса

Ашык - машык - ашык - машык

Кесек — косак 52

асгана — тобосу [кесектин
устуку бети]

босоо — астыркы, устуку
жаны

Энов — онов

Түчүргү / Күчүргү — ширежке

Тинчкэк — тинчкэк

Түн — айран, май бийи-
чу чек.

Ысыркы: Ырк салуу: аластоо.

✓ "Кампырлардын түш
кеңейт"

Май намаз - (З.тыл)

✓ Дукэрт - кичине койго (сакка -
- музут серпек)

Пудыды - тегене

✓ Билерчк // билезик - билерик

Сойно // сурга - кулака саяар.

Тоонор - ~~тоонор~~ брочка (зон).

✓ Мйке кагак - булавка

Кэжкэрт - мака ("бэки" мок)
бирок кыла тасмаланы.

✓ Мэки - пепи түзү чокмок.

Мамма пьогак - мака (фабрика).

~~54~~

Тижмә — Тыжманың багы.

Үйрә — кесе. "Үйрә кесе
туган повак"

Мәкә — пегорү.

Ише — бүбүкә.

җаш кәсә — фарфурдох төмөк,
када на кесе.

Исчкәк — Сракан

Тылыл — Тар сөмөк кылы.

Кузук —

"Мәрмә кузук бөлөт"

Такта — кет "адырчы"

"Сүзү" ^{агайык} деген үзүмчү ке айтылаат,
бирок "Сүз" деген сүз колда

туулар. Сузы ⁵⁵ дегенди ордун
на Замур койдоттулар.

Мараша - марынан ордун.

Зарка - Давызын иретинде
марына туулан ордун.

Азык - айгуу. "Азыктын
башасы"

Мод -

Моргор-Тообун ~~ооба~~
пайгуу.

Мажу мер - дамыр мер.

Залыгар - бузулан таш.

"Залыгардын ордуну буу"

"Мен" ~~Делин~~⁵⁸ сөз айтыл-
байт, анын ордуна
"перв" коңдогучат.

Тында
Менчоктун таары "Тында"
ден аталат. Аны Менчок
Дотонга Кодоносо, "Капар Кан"
ден аталат.

Динек/Кузун - Кузун.

Кзык - суу моток.

Коз моток - токураак муру.

Анок/ак гжа - Кымбас баа-
мун муру.

Түрүм — [~~Тонку~~⁵⁹ герендин ордуна колдонулат].

Токрой — токтук ["каста" герен айрылбайт, ал уялт сз катары колдонулат].

Тонес — тооктук жатмасы.

Масрак — мекиди, ургаары
тоок

Тоок кант — тоок кана, кене.

Ажы кана — ај, уј сарай (малтын ике маалымдыгы сарай).

Табьра — оловоддун тосмосу.

Орозтар • ~~Үйгү~~ ⁵⁸ орозтарларч.

Үй тирчимик, үй жокаг

"Ымык сун сене геретис".

"Майсатан ыла герет" — Өнүү,
инне бою боюн өнүү.

Ил булз кагайг.

"Нэмтхен бирини сумонок
болог"

"Ркйорзо"

"Кыи-га боногт"

"Иине савангэн"

"Эр мысыга ~~кыһ~~ перет."

"Баһыга койун пересибди"

Куҕа — барсхан.

Мискан — тигиһе тешкис эһа
теһир кесу кескис.

Эм — коорук

Ого,

Окауга.

Һама һайман

"Муҕдоһ аһык пергорсо"

"Баһман, тигиһе мтиһкэлорикте перет."

"Yuvray Sara"

Эр манас гэр эгд, нэг Шалас
нэг эгд, "Бор эгд"

"Бүрдүдөн Түзүн келет, Көркү-
рун келет."

İperek - İpmrek

Кыргыз үнүм соогу - бар-
дык жынагара, мабуусу
башка.

Ywyrk
men Jon

Курган

- 61 -

Кирке, Каргук Болоб

Кайсыдан

Кашара — кашаа.

Эркек камыш — ич буги, коуде
йу ток, бирок ич-
ден тулшак камыш

Утрагы камыш — ич коуде, ка-
гичи камыш.

"Мен сэхирэтэр эдем"

Боруйа — бойро [метатега]

62-
"Lashow yagk" Koba, yuryuk

Koba

фот. Секрет
"Koba" yuryuk yuryukda zdek.

Бар зде: "Пурк тки майбер-
тар". "Мазонда амаири

Керет зде, Кургинда кай-
рон керет зде".

Korinon Koranovos.

Вен коз мээр зде, алта-
коз мээр зде.

Майлов совет.

"Мехи Прунубагон, мехи Рорк-
кон."

63
"Шооту иэм сүшдүн бу чалыка
гаурадым"

"Квук тоусунду тынчате кэм-
иэм эмес."

"Буназ ушундай ки, кышга колдон
от негеи?"

"Кэмик галогон"

"Муураа, айран" [нег негират]

"Усунда гон эде"

"Шергуну буз эдем"

"Таз налды алып кетип
Богоо"

"Четкелерим түзүп жоготуп!"

"Богоо бийиктейин!"

"Сенден нахшылык келбейт." ["А" түш-
пөйт]

"Менин байлыгым жарым гектар
мез, Азким малым Богоо"

"Саас түзөлдү келдим."

"Оз милдетимен катып абайм
дедим." [Оз умуруман]

"Мен оросо^н ~~х~~дем, ает^и ай
отурат."

"Шжэр менен талканды, майна майтар
[майтан] койот." [улар эмес,
лар]

"Кесик ден" [Кесик ден]

"Магазинни ^нот буз тууран"

"Кичик Магазинни"

"Мен тапшыда тууран"

Картык - кабуу.

Кете гесе - Кете гесе

Мен - ичкен, буталан,

Кымыз кыргыз ⁻⁶⁶⁻ арнамак санаргы
"ман" дегенет. Санар деген аша-

тымын, иленин, буюк ышталары.

Окунган [энеоток]

"Канас убагы кетет, шанда
Кетет"

"Кара сайды онов беркене
дандыг эдем."

"Катык сүйлөбөз"

"Ураган агай экен"

"Оку агай экен"

"Арканын кыргыз кары"

"Сонгундун"

"Карын каран" ~~67~~ [карын каран]

"Умун Кокондо болор эге"

"Умун Кокондо иш болор ол"

Токто - ~~карын~~ тауыштак.

Завандан - кар-мез салыпкан
мазы болорток.

Мэртин - бермет

Билезик/билезик - билезик.

Камзу - камзала

Түмө - тонгу.

Түмөтөн магам - тонгу-сан
магам.

Түмө бол - тонгулук, буру.

Белбак - ~~Беле~~ ⁸⁸ байларан
тоолук.

Порокуз - Беле оройу урун
кездеген, кеңдон ма
салган кыз.

Тайнак - Байнак

Улзун -
Белжан || Бунган.

Мубун ~~Улзун~~ Сайнак ага
"Улзун"

"Кен сан койду"

|| Кен - Кыз. "Бир кен" - Бир кыз.
Козгоу - Кен кыз, Козгун.

"Ум менен болуп кетчүсү."

"Болуп алып ичтү берчүсү."

"Ошун арасында" - [арасында]

Төөсүз - Көзүрөккө жарык
кан терең, тоң буюм-
ка

акык - акык.

уш акык
маллап акык
орус акык

ак гонд -

"Кызыл баш" - Кызыл
баш.

"Арам оңу ~~70~~ каран эде"

"Сагын пугарон эдеи"

✓ "Аркада : аркада канты" - бу
жук "арта" деп айтылат.

"Каландар, козулар"

Невре : 1) уулунун баласы
2) кызынын баласы.

[Кызынын баласын тап эне, тап атала-
ро, анан невре дешет, бирок кыздын
эне-сүндүдөн, ая-инилерин аны матан
дей беришет]

Батмдабайм.

Бахыи - ~~71~~ "Бахыедык багы когар-
байт". [Уш тар, кодо ая-
бас кичи "Бахыи" гената
кас].

"Жамандык мары коң колот,
Мажыт катгасын тек бокот."

"Марпалак бардык" [-га кодокубайт]

"Уккыи кендейт"

"Парпалак келдик" [-га кодокубайт]

"Друс институту болоф эмен"

"Олоо кыгайт"

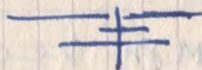
Сэлэлт [лл.] ~~72~~ - сондат.

"Бервейт ордуну"

Калман Вигнагова, 58 манга,
Найман зо., кинг. Найман,
"Нактагч уучи" колхозу, Федрана
Муну, Федрана обл.

Эсчим шондо мнхлээн
Эмчимин алдга
Эмрүн бүлүк бэйлээн.
Эмрүн мунда наг теген
Эрчимн ирген саг теген
Сүүк мнхлээн сүгт Асан
Сынайын шондо мнхлээн.
Сүүтүн сүүгэ бэйлээн
Сүүн мунда наг теген

Сүгдэйн иргэн сэтгэл

Төрөгдөдөг нэг айдан

Төрийн толун тус кылан

Кулуснадаг нэг айдан

Кул-Белун толун тус кылан

Овдл бдр бондо

Кок ~~Төрийн~~ толун тус кылан

Карагын нэг сугаран

Карадай ~~Колун~~ толун тус кылан

Алтын овдл кулдуулан

Тилдэн түрүүн буудуулан.

Кэрэгдсэн нэгдэн

Кол олун бондон

Мийнт келсе Кол төлөн

Маглант нэгдэн

Миймәкканә бәһ түгән.

Үзгә миймәк келгәнде

Катлап карыш тәһкәргән

Кызыл кызырк кара көз

Казаныга кайнаган

Каварь карыш тәһкәргән

Коршунун сәгирә томоҗ кызы^б
отурган

Коршун койго тәһтүрдәк.

Коршоз байлар мезмән

Тырмакыны тәһгирә

Кызыл келми отурган

Кызыланын бундай тәһтүрдәк

Кызыллар байлар кызыланын

[illegible]

Агур тугайнхны кугуреду
 Мэнхэн мөнх сугуреду
 Аамань койгонь конгасан
 Аамань кейнх сонгасан
 Аамань койунь дунгун
 Агчмаарын бэйлхун
 Оуунга ага адалан
 Ак тугур нуун сэрэлх
 Монгу ко асан нугондур
 Сени үгс кэргон нэнгэжик
 Кэргонго койну сугондур
 Кэзэри нэ нэнгэжик
 Монго үгс козу тугендур
 Ак койунь магкан мөхлэрн

77
Аз - Маңрактын таласы
Айгычында мен жатсам
Атыккан бандын баласы
Коп койу жерде жатсам
Кок маңрактын таласы
Коргоочу мен жатсам
Корго бандын баласы

Кыштак [шл] - кыштак.

"Мок эге".

"Жок кылбайт." "Муну деп

кабулдат "Бирок" [кыш. "бирок"]

"Билбери" [билбери].

"Кайык" - [нег "Кайык"] - 78 -

"Күйүнз сандык жеебиде"

"Булар биздин кызыкчылыгы
не ташынз экен"

Иштинз - муктап, зарыл болсо.

Тосбек - көндөкө.

V Сурнай сунуза - сунара

"Шуңурактап жасалмак сапар
тарак"

"Монголук мыйдай боюу"

"Жүзүш" - абдесте.

"Мээрэйн асаа үзм болог" [кес гаа-
раг]

"Мүрөү" - мөөрү.

"Награкэр кэктөү эсептес"

"Кенкил" [кес кенкил]

"Кыргызга гүрү"

Араз - үн, догуш.

"Сааттын алазы", "Алазын
бэллэн экен".

"Керек күүнү эртесен кетти."

"Домон эке менен дос да."

"Кышакка, Сиз эм барды бе-

geuz", "yym ~~ezengende~~"

"Beterm zotye" [zotye - zaag,
terweten in zaag]

"Keesen komu man" - [Keesen
syngan]

Kybaiz maasat [Kybaiz ma-
fat]

"Kaerren, oerren"

"Kuzge" - Kuzge

"Zow" - zow

"Kuzkuzdan yuzoy kon y, zar-
kon."

-81-

"Атаг жерди ээлейт."

"Бул мүйөттү жим" "Ысык."

Сүмүзү барабар"

"Жетиш" - тапканда

"Өзгө түчкү" - дайын

"Бир-бирге кабарлам"

"Дуктур болуп келек"

"Түгүдөн сурап канды"

Жа-үжэ экен да

Башыдан сурап калды.

"Сен эм Карындашың менен
бийетсе гүбä гедү! Марсуз деген
жакшын хата кылды. Маман
босо мен муну билейин деп,
бир күн, түк кайтуду.

Кетедү деп.

Буронду ээрчитип келдик.

Оңун ичтесин эдең.

Иок, оңун эм келчүм дейгү.

Ол бийит оңун келдиң дейгү.

Карындашы кардын ошуга та-
нытты. Мансуз эмес кардын
ошуга турат."

"Дүңм иэм эр^{биз} керек, экен,
ире экен".

"Кыргызга ке бери, кыргыз кетпе-
син"

"Һәммәсә, бар ошкат келә
бертәе гедә"

"Уңа кызга" "җамаатга

окун бораңдон кичик, җаекка
дәгди ки, сәтти эйгәңнә мае
һәк." "Меннә карындамәгә ил

Һәк, мен әл Һәк гедә."

"Һәк гәл кудайга дәгдәт, сәл
оңуң кудайга гедәт, кудайның
бүз аты Һәк".

"Үр түз эллик адам Мхсүрдү
үрүп олтурду, Андаа эм так,
мен эм так ден, ошон
ошук иш жигерди"

"Созук жигерди." "Ошук"
ориноту." "Күч болду." "Бир
үрү күч болду. Күч эм жигер
берди". Үр түз эллик мого
ошук маанайа сабырын кез-
орду. Будыгыс эге, Та-
гунга маанай алып кетти.
Буд үрү күч жерийденки

85
Үсүсү түшүт. Сүндүм бе-
тире түшүт. Бада-белди
кылаңа кобук болду.

Дарыянын бегден чыккан
арыкка кызын кетти.

"Кызын падышанын алызына
кызын кетти"

"Падышанын кызынын колуна
кызын". "Кобукту колуна алып,
маталды. Маталды, педд илди
жарды ичкен. Кызын коз то-
лди, ага кызын педорду!"

-86-

Ол көркү кыз жазып барган
мага берди. Алт(ы)аң, онун
болонго бооз бон калды.

Анча кычкынык эмес ке-
ли, кеме башат болду,
кардык токоюн калды деген.

Кем дүң ген, урду.

Кыз дүң менен дүң дүң
жок, дүң менен макын
келенин жок ген, ырады.

Корукчу - корукчу.

! К (< к) болуп келет, анткени урун
"ж" менен эмес, "к" менен келет

87.
оигаран. Слав. с узо. "hwr").

[Айрым уурда "h" бир аз байка-
лат да, (hwr доун айткан)]

"Кауран: кагуа кауран канды."

Дергсонуз довоуз деген

"Азыдан оюн кауаны" [ауыкан]

"Монгордун арасына ападын жам
фа"

"Уз болдо иэм довой, дери ууру
тууру, дери киз тууру".

Монгары кичик - кичик болсо,

онъ гудънъ пеленъ. - 88 -

"Кэтикет молдун бойуда жатат."

"Ogrytzy i'm men ney rody"

"Kyming neok tye"

"Ақуысында падишах арыза
барды!" "Әкзәпкәш падишах"

Нервизм - [неизвестная болезнь,]
архивизм и галактик

Маршаньн, отгър Вергн.

Манан, Манкар

(булар "а" аркылуу айыр -

каг.)

"Пагушала эйрэн ки, эскөрдө кы-
рын ага кылат."

"Пагуша гораган паду."

"Алты лэжкэр эскө пугөрдү."

"Пакас кырын пугөрдү"

Шовдун багына . Пагушанын
и-эрнэт Пуну, балак даан
пеймк, кини даан мисемк дедү.

Кулу гурман болу. Шовдун ара-
сынан. Оро-парай керемик эле
огура **герди**, мей **верди**.

- 10 -

Акырында пагыз эки кы-
гору. Ботосо ме ологуз,
ме мен верегуз гедн.

Тамангы кзо кыра кыра вер-
гн.

"Ойуз кыздан таралан
отуз угу аркага таран
кере вергн."

"^{ичи}Тирлик кыламын гедн"

Кэр буз гарача калды.

Дара (токун арасы)

Арсаанбан агажа кертн.

"Керен мань шо йок!"

Келги - (Кули) - 91 -

Ошканыстан

Кадрат тошу, Азиретчи Мий-

Мэргондин тошу, Шамаша

Фактек.

Оз Ошзудан.

Пийзга кэм басат. Шама-

га карак. Мун багасыган

карак

"Дилсем мен айың бедеи."

Бегин атак конурдай

Бәдәниң нумшак темердей

Саңа ашык мен болун
Качын нуром керүлбей.

Эй дегенен уңалган

Эсин кетин кынаган

Эй дегенен эми уңуа

Эми ошундун деген уңуа

Беркандын башы бистилә

Бистилә түрөйт миң кыска
↳ (түрөт)

Бөдөр ⁹³ элм кымыда
Терезе карасан

Терезе теңиз дор экен

Теңиздин сизден жирлен

Теңиздин кымын шор экен

(Шоңубай Акматав, уулу, ууусу (Найманжол)
30 жашта, Найман кымы.)

Бирде жесен будайын

Беш аты ооз маланкан.

Нарын ~~Нарын~~ Налан Нарын тоон

Маанылардын көнү чүк

Теңи малан теңи тоон

Теңиздин көнү чүк

Эңи аты ~~дөңдөр~~ (дентер)

Эңи келчип келчө

Эңде болсун шор ~~дөңдөр~~

Маага андрын буу гэдгээр
Малруу болсон нон гэдгээр
Коринтод ан ~~хон~~ Койнон
Койно болуу Корнодун
Дорнодун Койнон

Коринто маага

Дорнодун болуу Корнодун

Ан койнон кийсн сер маага

Анхны болон дор маага

Кок койнон кийсн сер маага

Коринто болон дор маага

Ан койнон кийсн Корнодон

Архайдан нурхн Корнодон

Кок койнон кийсн Корнодон

Коринтодон нурсан Корнодон

~~95~~

Алтыннан казык жылма

Ал байдайик кырга бел
Алганыңнан сен чыксаң
Бел байдайик кырга бел

Корар^{сенин} доракың ~~аралаң~~

Камыңда баргы аралың

Көңүлөн сенин даракың

Көңүл сабын мас кылат

Көңүлдө баргы аралың

Динэр, Динэр, Динэрсин

Бойго йеткен Динэрсин

Тыңгыт чок тыңарсың

Тыңган барсам тыңарсың

Ыңгабасан эркеңден

Мени окутуң тыңарсың

Ашыгылык

"Үзүз сом, Үзүз элик сом."

Эттин жөн = нормалар (бирок елуу кары
адамдары кара ай-
тай, шаптар намын-
дар жетер)
донко // төткө - картөшкө.

Сөзөткөн - сүзмө

Нәммәси

Биз мында карамыз.

"Найман оу, Кыргак эм оу, Нойлуг эм
оу. Мейит, кесек, тош кесек ~~төткө~~
дүй булар сол."

~~97~~
"Маз уактарга Анай кетет экен."

"How wide"

"Шуру" "Базарга барып келет
эден" "Даракчы ичиде"

Дара - орок.

✓ Толкучеретер

С жекжга кырдым -

"Менмен улуз оук этет алат."

"Тистон биедейт экен"

"Шоу тууун тиста. Мавайы
орук. Тиста. Анвокук ичиде."

Шоолик. Эркек бир таранта гурат,
Катын-кыздар бир таранта гурат,

Эриктер батын ~~98~~ коура чага. бердәйт.

"Мәтәкә күрәтүгү бәи ген койо"

"Атыңыздын озоту күрәтү болсун"

"Атыңыз күрәтү болсун" [Күрәтү бол-
сун]

"Әрийәтти Толыңдайсыңар."

"Оуторун кой" — оуон кой.

Мәтәкә — [Мәтәкә]

"Кышангагарды көп көмәт"

"Эриккә төлөтүгә Эриккә койтуман"

"Атасыңа мәтәкә койды"

"Кары марыда" - 99 -

Турек - Бакбек.

[Каала, Белек
Бийик, Маныз] - ток, ~~кодо~~ -
тузбайт.

Маныз - "арыктын боюна таят,
кашек"

! "Морон гаа, Турке гаа"

"Эмз тогору карди мону дай-
биз"

Манал - манал ["а" орду "д"]

"Монунду, Кары манка тарман"

Талауа — далауа.

Булук — кырк булук

"Китоп созудо"

"Болду кына" [болду кызгана]

Кара мал иудур — уй ферма.

"Мал" — ["уй" деген мааниси]

Кеземин — Келгемин

"Паркынн оо логой" [абулма сн оо логой]

~~101~~

"Эвэгч уугу нэгдэ маанаймын."

[нэгжкч уугу нэгдэ маанай-
мын]

"Тэрэгжмэнк ~~м~~ мэдүрү" [тоок
фэгмаса]

ман карыдан — бви карыдан

Тос — бор

Түр — бүр.

Девене — ребене.

МукмуТН нжкэл — Кашек, ман
мөнгөн каран отот.

Касын — Түрү. "Бундайдык Касын"

Кара чене - тасалар чыккан та-
найт-че.

Мамыз - мемингик гакем.
Тиста, орун м.б. гакем.

ӨӨН - футболду бу алыуру эте-
ри, тасалар конула туу-
ган болуру.

Кайрагал - кара монгол

Убаг - айдалан мердин иши-
ден ~~жана~~ ~~сез~~ болуу кылан
мерди, арыктын тиктери.

"Убагдан орун келсең
да кон кылан алаарың"

Зүксүз

Томок - толок күйүрк.

✓ Тажыр/жору-мору.

Сонго тараан - 103 Сонго тараан

Үлнэг - "Үлнэг, күлбү." "Үлнэг" ойдон
гэр

"Мынабу кимнэ айгын тогу" [Мына-
бу кимнэ айгын то]

-109-

Тиллэ табылаң дегени.

Төр күз. Төрүңү

Сен Макаңдайсың, ^{сен} апаңдайсың.

"Һар хы."

Айтыңер, токыңыңер.

Ахыр // ахыр - акыр [налла
от, жем берер май]

"Эңгү сүйлөй керет" — [эңгү,

эңгүңүң

-105-

Мүһабдики кыргыздар

"Огузгаринишчага", Барнабоден

Борой. Жүзүзү жандууруду

Мов, ~~Мов~~ мовкун [Тов + кун]

мовкун, кезде мовкун.

"Сонун" бар

"Борек" - мовк. [галр мааниси]
де мовк.

"Мавыз" - мовк.

"Кавана" - мовк

Жүзүк - жүк

Бор дегі.

"Кереметтің қызы келін"

Қырғар - Бұрғылдық,

"Қызың жүйең келін", Мен кез келген

Келін ағидағы мұздық маң-ғы.
Кереметтің Талық.

"Қызыңның келін, мұздық
Боры". "Біз Борыңды қызың-
ды. Ағы сарыңды қызың кел-
ді. Иә келіндік. "Қызың жүйең."

"Мээ кызык будайг."

"Анын кендиги эге." "Душман-
дын ичиде"

"Ден койоттор" [ден коюшат]

"Ок жмесе кимго болду."

Сарык кыргызга окшогон [сары]

Торон (тартар)

"Болун турган кезде"

"Аркын болууда"

"Мокоруда келтири эге"

"Уйку изм бободу" -108-

Мэхэнэ - ~~мэхэнэ~~ аймак,
мер,

Угдун эсине [угдун эсине]

Кого: "Бир кэсэ кого".

Меттэсэ - станция.

Из бободонго тор мин адам ке-
лет. Уйкум кебейт. Мени токо
руа анкетинит.

"Энгор ушалан" [ушалан]

"Бэгин".

"Мекш-ирин" [мекш-ирин]

"Кок камка түзөт ас полог
Зайра пандар кант полог
Брадан бала маг полог
Ушук кетет узакка
Козук кетет Козумча"

"Кор жана илгери сак сак жандык
гди." Макгада илгирт эдем.

Шактыкы айыгыны шол кезде гурт
килт зайра нан алы медик.
Шол кезде куну койу мунтк тамган,
алан айыккы гурт килт зайра кан
Богон."

"Макша гди карык гди."

—110—

"Тарыхта токуган кандагачы бодо-
то"

"Бойунда: Бойунда Кенерат."

"Дэргисэр боп кандык" — [арар,

~~Боронгу~~ — бопбойду.

"Кэскэлдириктерн зэк-зэк этин,
мыландары бичкыдын тузат."

Бопуртка / Коа бов — бешек боо,
бооритко.

ташыла — ташама

"Ташыла тузунзэ кэттэ
экен".

Түтүмүмүз - Коммунизм.

"Күзгү көңүлүмдө йым-йор-йор жибиз."

"Миллетимиз"

"Ашкыт кышкыкта бүткүл ошол."

"Айры-~~таш~~ таш жолос, теңиртер
бар". "Канды АК-Сын болууда

бар". "Каны кышкыкта теңиртер
Түрөт".

"Билбейт жин Эгеи"

3
Камбар Бекмембетов, 72 жашы,
Тейит, Ленин кызу, Ашкыр кышга-
лы, Фергана рйу, Фергана обл.
Бул кимден жомокчулар
тазынды?
"Жымыктуу бугдан Бибей -
мин":

Кошок

Ошкондордун барбарман
— — — шынды
Ошун Шайыр

Керемедердин барбарман
Керемедин шынды
Керемедин Шайыр Бейерман
Керемедин Сантук Канжыгул
Керемедин Босын Ошкондордун
Ошкондордун Эр Шайыр

Кара кер алы татырды

Сайма

Шонгузду эр Шонгуз
Шонгуз ак алы татырды
Шонгуз маанат тес карык
Шонгуз мыйын уунде
Шонгузга сагынат эр Кайын
Эр Шонгузден те карды
Кокку адынга уз карды
Коккуз эйинде уз карды
Ак карбактай маан карды
Аз эрдогоз чы карды
Ак сагынга кун карды
Караи боттер тун карды

Карына ~~у~~^угас узанна
Кайраным Шыңс ооду
Укпай Кендиш му танна
Шуңуегай угас узакка
Шыңуегай Шыңс ооду
Укпай Кендиш му танна
Долового Буш мок
Шорун ~~о~~укас Келарие
Эр Шыңс ооду уш мок
Карманга Буш мок
Карманга ~~о~~укас Келарие
Кан Шыңс ооду уш мок
Кансоруага Кас атош
Кендиш Шыңс ооду

Бокорго ¹¹⁵ ланат
Бокорго эде санат

В

"Шомокту мен биче
асбачи эдем, билсем да
менин тагыстан кыргыз
ун калат."

"Келе кой, кызыч"

Манастын шомоктудан,
Манастын шомоктудан айткан
кер.

"Келин абастан тузун чыг-
ыч салып, апан келин арат
экен"

"Шүтнэй эде хоёр гэдэг"

"Кыз Кыргызын эмес"

"Кер"

✓ Шүүхэн хүхн ден хэвээр"

"Шарваа дөв зүй хийх."

"Орбонгун үндс хүхн гэнэ
догой, он аман мөрдө
догой эд, мөрдөгч ма-
сай"

Анхны эмчлэлт -

Эмчлэлт - мөрдөгч.

"Улам саан нэгтэн агаарын.
Анхны үнэ эмчлэлт дөв."

Басмайы - ¹¹⁷ иштерге кыткан
басмайы.

Иштан - кайыш басмайы.

Неурон - неурон

Терик - ~~тердик~~ илмек

Токум - тердик

Тадр/мача - мабузсу.

Оромо - бул маб ~~ма~~ туд-
так мабуз

Эне - 728

Жааз - меадик

Узоуууук - узоуубоо ормону
туурак тешик.

Арттайыл : басмайыдын ишкен
(астынан) тартыла туураны.

Ошо жерге туура-
канда 728 тек катталат.

118
"Ком аргайык тартыргын"

Узгучу бов.

Шоро - "Узгучуни догосу"

"Ышландын догосу"

Ышланды баскысы - кыного
бастары.

Эз конук - кыного

Кыркун - Кыркуну байкара
мез.

Занмыра - канмыра

✓ 05

Мыгыздын оюндары:

"Ошгарымын-иак зери догос.

112
Әнне аһаи ~~ликин~~, әнне аһаи
оңдоуында. Күрөңдө, канкан
тоңа, күрөңдөн тә асааһу
оңуңу оңол бодот. Бүрүтөн оң-
зарымында көрөт. Әкиннү кү-
рөң. Күрөңдөн бодот ~~бодот~~
бодот. Бүрүтөн геле
бодот. Әнне аһаи оңдоуында.
Күрөңдөн саһаи сүрөңдө.

Бүрүтөн күрөңдөн көрөт, Бүрүтөн-
дөн оңдоуында көрөт. Күрөңдөн
күрөңдөн, күрөңдөн күрөңдөн

Бүрүтөн күрөңдөн, оңдоуында күрөң-
дөн көрөт. Оңдоуында күрөңдөн
күрөңдөн күрөңдөн. Бүрүтөн геле
аһаи, аһаи-аһаи

120
аг таваг кийиш. Бош-
за таа койот, озуи келен
атка. Экинчиге аг койот.
Онок оуз койот. Онок кийин
бт койот, оуздон кийин. Онок
кийин свийог койот, бтден
кийин, онок кийин кой койот.
Онок кийин мийгисини куче
менен узатас. Эу айалы э-
ки койот. Мокка ушундан
болуо откон. Ага тавагдан
качан кырмыздын союу умуи.

3-2012
Кыз кездейт кызые несибек-
ти
Кызгата кымыз кезрокту
кой ортойт Эмиз кыркыкту.

"Шоройдун ¹²¹төрү тилеман
~~Азат~~ булбулун лунан үзүмүн
бүрүтүмүн могод негүмүн
филан кызы үзүмүн
Нарга манкан негүмүн.
— — — (келем)

"Тымакты тартса, кыргызы-
ман тартат" [кан кырк]

"Тымакты кызы аты кы-
рудан болот"

"Кызы деген болот, кызыду
кан деген тартат." "Атотосодо
кызы кызы болот. Кано үз
кы талмат, кызыдун бет-
ген."

-122-

Шоогулек деген эде, ону баш-
ка ойнойт эде, белиден
таракан терип алып, келип
тере тоотмек сапат эде,
Келгенде козуна оролгон асат.
Айыган баары будан келет,
келип сүйлөп келиптин аса-
канга тават эде. Кызы-
ын тушу ойуну муу болот
эде. Ак солмок деген
ойуну болот. Мизмиз деген
ойуну болот. Кол карман ту-
руп ойногон кара сол деген
ойун болот. Эки маан болуп,
анан:

Тар-тар терек, тар терек,

Бизден Сизге ⁻¹²³⁻ ким келет? - деп
бүздөйт. Калаларынын такы-
раат. Ашык менен ордо де-
ген ойуну толот. Ашыктын
Кан кылат, Эвол, ашыктын
ишде. Ордо деп, ордого
ашыктын кан салаат. Ошундук
ош томнойу менен ордо агаат.
Ашыктын томнойу менен Эки маан
болуп агаат. Бул ош асастын
иштерин калан эки ойун мы-
на ушулар. Каннын убагы да-
ны ойундагы булар. Кан де-
ген канчалар болот экен.

Нэгдэж нэгэн оюун уруу тоот-
мек.

Ойгоорын мөнхө түүхэн ага-
ра ойгоорын нөгсө, шоро бүр-
гэн ас, бүгдэн текмек ма-
рат [текмек — текмек].

Тэгшсэнэ шондоо нөгсө
койог нэгүмдэ.

Улак тавын мөндө ооо түүн
мөндө торноо сооо. Улак-
түүн кара нь болой, азы-ко-
буну бундэснэ, тор нөгс,
бөм нөгс агаан тават. Кара
нөгсөн агаан буну нөгсөй.

~~125~~

буз миң калып мазда койо бе-
риң, улакка куген адаидарды!

20

Сарыбадиев Арзубай, 64 маңга,
ж. ыкмич (калды), Там. Тубо
Кыш., Вукуе Вуку, Ву об.

"Портланд тәр умуу тазка-
ган"

Бу терде ыкмичтардин арасында
бу майга угулар:
Боегон, мон теек, калды, туркмен.

126 "Меллик дейг." "Ат төкледү"
"Алайыт емен Каратемини мен
Тиллигит биле, тугулушу эт биле"

[рл → лл] "Мал баккандар наказ
Алайыт."

"Секлетары" [секретары]

"Суксан туу дериш деди."

"Коркозду муку эде"

"Пахтакор кэм" "Булдот тей"

124 -
Аманда уркан эрдокти

Менде элз моту бар

Аннак айгай бакарын

мотордай мотуу моту бар

Кенч Гилбее ошту бар

Синорон созуи Сизден

Корон мурун ~~мурун~~

Алаага ичкн Гилбее

Кантубунай Гилбее

Кантубунай Гилбее

Асти тогу Гартнарын

Сонкнарын ~~март~~ тогуу

Кызына сизин кыруу

Кыз илде сен болсо

Кызын эленик кыруу

Кордон уркан кыруу

Ков абырдын ишиде ~~128~~
Көйкөмүн басын сен пурсон
Ков ормтоткот менен пуронун

✓ Буну болот малпыздык
луну болот малпыздык
Сийаса болот малпыздык
Сакасы болот малпыздык
Сарагон анда сакени неок
Санауну эрте урку неок
Бейган аган урку
Бейэр аган кырку

"Wzylysty ачин". "Антун аган"

"Dovoco". Эрмтн, ксзатмн

Monday p//goe - Monday.

[Сонук, тапыз, Кыян, каар-
га, белек деген сөздөр
конжонубай]

~~Алака// ала са - ала са.~~
~~Алака~~
~~Ала са~~

"Имнатын ууру токум баа
бонту"

Түзүрүлөй албай. Түзүрү келени түзүрү
Мам-абага [там-тан ага]

бүрөгөтөр, бүрөгөтүм кайтөр.

"Оларду огуз ууи дүйр."

Момыкты. "Тулгат менен Тан-
лаз курашты эге, Тан-лаз момы-
ты, Тулгат момыны канды."

"Аттан таан кетип паратын
момыкты". "Мен момыкты кой-
дум." "Тулгыз келбей атайы"

"Мен келсе элек бол."

Уш бар эге. Киз мон эге.

Укалайт / укалайт.

Кадарасыз

кенди.

-131-

Кулук / пугурук: кулук ат,
пугурук ат.

Эгерде биринчи сөздүн аягы каркалаң
(к.к) болуп, ага толукта келген сөз-
дүн башы үндүү бука, анда к→г
болуп пугуруарынын туруктуу. Маса-
лен: кулук ат, пугурук ат,
ат үй, ат ит, арымаг ат.

Бирок экинчи сөздүн башы карка-
лаң болуп, биринчи сөздүн аягы
үндүү келсе, анда экинчи сөз-
дүн башындагы каркалаң к.к
пугуруардайт. Маселен: кара кой,
ала кой ж.б.

"Зай кайкатын керейик"

5 Мабдан Курмагов, 57-132-1, Кан-
ди (ижилик) Там-тига Кант.,
фигурне ризу, Ош обл.

✓! Ачылмаз арга арым ден
молла таштан кетпекер
бзамат эрди гарын ден,
пуртка таштан кетпекер.
! Аргымаз арга маа пурот
бзамат эре маа пурот
Маа пуркура Эс кетер.
Эшикке келген дос кетер.

Атайынды маман ден
тузганды кангафк табасын
Ак саяманды маман ден
Бузданды канган табасын

Пурдиган Колбос Куш шокка

-133-

Шузуңгай коңот бепайга [бейпа-
га]

Муня воңдон маң кетсе
Шуураның ыңлайт бепайга [бейпа-
га]

Карына коңбот Куш шакка

Карына коңот бепайга [бейпа-
га]

Кара воңдон маң кетсе

Калланың ыңлайт бепайга [бейпа-
га]

~~Долу~~ "Лолудан тек сыкса, ай-
сын сабат" [лолу - долу]

"Машан аң мунан жарышка той-
воң", "Мыннан күрөңкө тойноң",

"Жакын менен буң келерсен
мунанга жетерсин"

-139-

Маман менен буурусон
Уйарка каласын

"Макшыга туусон маргысын
Маманта туусон каргысын."

"Кетейми энди."

Фергана обл., Ашгабад району,
Самаров манбаек, Жомоксак
ж., 62 манба.

"Кыркынтыктын келгендиги".

"Дууз буюнун кылы Нарынга
кечип калат". "Тала төлөй буу-
ган боток". "Кыркынтыктын келгенде
анда туурун, кичик капал топпон-
да кеп калат". "Адам
басын ботойго эде"

"Бүгдэй, мэхэ": "Нэр шүгэ умарат
 кылыи": "Нэмү черден Илүмза багшын
 дейи у, лавас^{сөйтм}газа дейет, барганы
 нок": "Алгы-бүгн рогонү нүгүн
 Кара-Шачинчи, Кара-Шачиннен кечен?"

"Кэйтэртин", "Барганына бүр сак-
 сэн тым болсо керек".

"Освэгайы". "Кегин калайлык"
"Анганка тайнык"

"Шоуак, эсэл"

"Олордоз, бовоңи"

Он үз, он дүрү шүз сол. [1300, 1400]

"Шүрөңү алыи" - Шүрөңү алыи

Ойуурунун баиранада озбек,

Кыргыз элдерини байланышты, ка-
рыкы - казбанын уулу кудай.

Девонтоондун аурда эки респуб-
ликалык, арасында ~~те~~ ^{теке} ара
болгон эмес. Алар бир. Дун кеме
оо эне туну байланышта, ара-
лаштыда болу кеме.

"Зак шер" [кыргыз, сун туну
туну шер]

Моро / колот. "Моро дечени уну-

тураак шериди, колот кыргыз-
кыргыз".

— 137 —

"Пархана Vagbcsy" — Фергана

оргоону [см. Vagb (Вады) в рус.-уз.
словаре]

"Испэрк орук"
Кандек орук, { эти кон, кудраанда анги
азайдай, 100 кг-дан 80 кг ^{гивай} тийай.
эти аз, кудраанда эр аза-
бай да, 100 кг-дан 20 кг.
гана кудрак орук алынат.

Гашек орук — монгокой орук.

Пашкара — Пашкара

"Могу узак, катбык"

(слова)

Шангоору, аннеир, 20йнасы,

Млкс, ~~Нзк/ах~~

Кзк, Кзкнхт, алурут.

буһа.

~~138~~

- Анар: 1) Кайыу анар, Үлүдери
дэнден кыйыт-кыйыт
болоҭ. Карыктары кы-
зыл. "
- 2) Арык дэнэ
- 3) "Зуу дэнэ". "Көмөтөн
тэри дэнэ."

- Мэһиз: 1) Үсүнү пезуу
- 2) Кыйыт-Корону пезуу
- 3) Кара чыны
- 4) Мэһиз кыныкы пезуу

• "Кайсн уруудан". "Кесек уруудан
 Болом". Кесектен ботунот, бай
 кесек, бай кесектен кыздар,
 кыздардан согомо. Кыздар эски
 убактан келен, итти Оро-Төө
 дон таркачак. Ата-бабалары
 ызы шо йактан келен экен.
 Биздин агабыздын агасы,
 онун агасы шо йактан тор-
 какада. Көрк сүзүчү
 мын кытыз болон, эр уруудан
 ба.

-140-

"милонг, Каркар". Агам ай.
Тадз эде "Урун-зуруду сун-
ун, Урун-ун карат"

"Ас карды" [с:зы]

"Сунду сарган антарат".

"Эгзз куден келен"

"Шкаф" "Фикесин" [алын кел-
син). "Тала: тешемден
галасы"

Сыдыков Сарыбай, 51 жашта,
ж. Кесек, Ленинабад кышб.,
Ленинабад кызу, Ашх-Азиз
р/ку, Фергана обл.

Кыз җырың 30нчы ~~141~~ -

Кызды болот. Кизин гош анке-
лет. Мой, кыздын гошү эде гел кырт
ка берет, аш, кой сойот. Кизин
кышак кокар келет. Ортакари коба-
ири кесе окра, бобосо бешт, ас-
гыта кокар келет. Кизин чыгу-ван
берет кыздын энеси кышак. Кизин
кик колын кышак келет. Кизин
кыздын энеси, агаева чыгу-ван
берет. Сарнай кын кентер дейт. Ки-
зин оро иш сарнай кайтара.

Кыз җыры-агасына ~~Кизин~~ ^{Кышак} келет -
келет җысым ден, Вата - тее-
сиген карнай кышак ден, Кышак
гу, кызды кайтара. Ош кы-
шак кайтара дейт. Мокро баш
гелен болот, ое кышакгу чыгу-

- Башын анкерде күйөн таган-
тан берилет.

Толуге табак, күйөнлөргө коз-
гон энеси атылат, толуге табак-
та кар кыл ошкоч болот. Кийин
күйөн таганган Токатка күй та-
малат.

Адам ошондоң салат.

Адам ошондо туура - уруу
сакталат. Мәңгүлүктү сакталат.
Туура сакталат, ошол ма-
наса ошол, шол сакталат. Ошол-
тун башын кутка каратат.
Кутуу-сакта Ошол сакталат Кудай-
сын кыла берет. Ошолу Котон-
до узак жерден келгенер кайры-
лып келбей келе берет. Башка
адамдар келип нага келип кетет.

Ошукту тегаранда ~~уз~~ ^{уз} максандары
билейт. Коомн келенде максан-
дары билан келет. Кыргыз эл
нар кыл, буз ~~биз~~ мансык
Кудайысынын ~~биз~~ эртеги

кылат, буз мансык ошол куту
кылат. Мунулан чгт адам

күрөт ошукту. Сен күр деп,
сунга алыла деп, чгт адам
күрөт. Мунулан адамдарга

чгт - ваныкы керет. Бирин муну
буз сойайт, буз сун кызын ко-

рет. Бирине мтси - катан, Бирин
тон, деп сун, Бирине бунтан, Муну
(Манасчынот койнок)
керет.

Чгт - ваныкы кыкыда,
кэмбараан буз мунда эл берево-
рет. Ковунго кыкыда керет.

Кызын Кызын биле кылат. Чг

(Сүйөт)

и хичээл би отгондоо ~~44~~ ⁴⁴ үзгэжн үзэгдэ.
~~Үр~~ ~~дүр~~ Үр хичэжн отгозог. Үр
 хич отгозо ~~дүр~~ Үр хичэжн келэг.
 Мах сойгн, мэнхлэнн сакхуаг,
 узагсатар келэг, олоор дүр бө-
 лүн келэг.

"Конурхуагн откозун кой"

"Моткозун кой" "Метхизун"

Кой [откозун, моткозун, мет-
 хизун т.б. болун айгуйбайг]

✓ Дерезе - терезе

талсаа — талсаа

Зоба, гок

Мово: Мовосур бур үр.

✓ төгрөк — догмат. 145

✓ тэнгэ : багшын тэнгэс.
Дарогын тэнгэс

Дэм : дэм ая. Дэм алын
ая.

✓ тарага : галсара.

✓ тэнгис арык экен.

✓ тартыз — догдыз.

Дээр — догра.

таулы — таулы-сы, тоугулу

терек — терек

✓ тевеле — тевеле.

тен — тен.

Мандыр - гандыр. - 46 -

"Монго голын" "Монго эгек, төм-
ру эгек"

серсун эге. Нарын серсун
эге. Мегитини дого кун-
гун. Фычун бу дурдт
эге. "Мэт үм боскорун ка-
тан."

"Өзбекке гунди үм эвкен кеге-
верет экенсис."

Талканга - талкасыннан
Талканга татт.

мамбамбан магы - ~~мг~~

Винере отуруш му.

Кыпурок адал сыксык
[сыксык]

Гоккорон отураг [гокорон]

"Изи кылаш, дум кылаш"

Пэмазгич - бааладыч
пэмазгич [Мл вч. Мд]

Кун йокор ураакта

Кокк - Кокк.

Моккыз аи - фокыз аи.

"Малга Болор ах Болор
де"

"Теллик Салах"

"Телкен Кегги"

"Шолелун Жез"

"Шоктокудас орту Кегги да"

"Наркыны ~~Наркы~~ Казсатной туз
де"

(Ичкиликтер "Бэри" деп кол-
донушат, сырок "Бэрдик", "Бар-
зык" деп айырмалайт.

Базага - 149 - барасымбы?

Мал-пал анарасымбы?

"Айытток оркызын калайлык"

"Арык тойуга тылат"

Ажасыга - ажасына

{ үзгөккөн, жылырма
сыгыт ["з" в м. "й"] }

"Кыргызганы огуңуз у, көп

созуо Түшүмбөйүз"

6 Куданов Арон, 55 манга,
за. уикик → Соинесек, Аетимата,
Кзу, Таласан сфовеги, Аюби-
- Арик Кзу, Парона одд.

Аетимата ^и эзник соу руга ^{Кунгунда}

Селки - селки ман, селки маннан
Бакытайлык

Селки Жанкыч молуза
Аманат манды Канайлык

Ак селкиден Бакытайлык

Селки кан бу селки этет

Бакытайлык селки этет

Шескей эмес маңдайлык

Шуңгуз босом кандайлык

Күңгөй эмес маңдайлык

Күңгөй босом кандайлык

Сун которгон Бакытайлык

Сунгуз эт мөрдик Кайыкы

Ак мөрдиккек Оңтурсон

Аманат манкыч Кайыкы

Аи асманнан Бакытайлык

Аида Бакытайлык Селки кан

Селки Бакытайлык

Күңгөй асманнан Бакытайлык

Кулунган ээлик сөрүндө
 Күндө бодаймын селки селки
 дошруга

Тимийтдай ийдириде

Тимекам сулу бар дедө

Муну барын мен көрдүм

Бүгүн мен сизге келмедим

Сиз сулуусу селки ман

Сизден мен көрдүм келмедим

Аппеинтдай ийдириде

Азасат сулу бар дедө

Муну мен барын мен көрдүм

Бүгүн мен сизге келмедим

Сиз сулуусу селки ман

Сизден мен көрдүм келмедим

Ман булаган суу аман

153
Манган бугасын
Буга ман селке бойууду
Маннага манан кутанын
Саытанып сары жолук
Саунаычарык турамын
Койноктон солбой чі тиксек
Назык бойду буга мын
Буга ман селке бойууду
Ойунга мандор кутанын
Ак койнок келсеу тегеңге
Алыска кетсең жек пур
Көккойнок килсеу тегеңге
Корунбай кетсеу жек пур
Кайбула койнок сармака
Кайрылы койук бермака
Бугауула койнок сармака

Фудуун койун ~~157~~ ~~дур~~ таа
Койноңу тее конгоңу
Койноңуңу көдөң
Бодоңо туңгук эңгек

Онодоң сенн эңгек
Ороңуңуң уктааң
Оңдоң тее буңуңса
Оң бегеңн мыңасаң
Тыңадаң сенн эңгек
Тыңааң ~~157~~ уктааң
Тыңдоң тее буңуңса
Тыңгыңаң мыңасаң

Овза бшар болондо -155-
нег чингаран конкондо
мн мнхнвэр чингаран
Баһадан махнн бодоткен
Казн кеймн бээрн бар
Ушардон махнн бар бекен
Сарн каймак аз неура
малган ~~а~~^{зм} махнн бар бекен
Корконго бара козу анган
Койкони Сазна коновун
Кор чикке болонун
Джаштнк угар болорсун
Кайбз малун ак Сотто
Кайерн бажн кокорсун

Киндик ~~т~~ ~~ша~~ ~~во~~ ~~е~~ ~~с~~ ~~у~~ ~~н~~.

Алты таан суу койсон

Амукчи розо ^{болду ден,} манганат

Саргын муван ^{болду ден,} манганат

Кыстаранын кызын

Талымчанын сарын

Кызын эден солуусун

Кыз эден муван болуусун

Сарын эден солуусун

Саргын муван болуусун

Кыстаранын кызын

Кызыккан маары самар у

Атти киздан ~~15~~ ~~18~~ жинде атын базар
Шал-гал кара ~~20~~ жинде тарак назар
Махмуд менен ойтосон кунде ~~23~~ ~~24~~
Жаман менен ойтосон кунде ~~25~~ ~~26~~

Кыздан кочон каргудын ийди жок
Кызлар койнок кизди ийди жок
Ийди жок ~~жизинди~~ ~~жизинди~~ жок негизден
Кочо акари беккылдыгы сунди жок

Кыран кара кыраласан конаду
дуваларга
Сенде бугон жок апар менде бугон
Фонунгун берер (Эдим шу баларга)

Салты тиккен сар(6) атак сая Бой-
Нуска

Саргайтыбай жинди ая койнука

Костыга ах да ~~153~~ Костыгу Соко-
лын нест

Колум Гинсе дундчин з Бойнуна

Содержание книги соф(61) 257к
Содержание книги

Климат жаркий, ветреный, влажный

Кислотный маршак Котушка 4 см Койсом

Архиве туганлык бере асмаймын.

Там кердги, саффын үй аңсагана
там кердги

Харык аласаң ¹машыңа ²сөзбай
алын

Кызы сузун, афасы бай келди.

(ар убаленга)

Арваринга, саргын кыз оңкөйдө
саргалында

Токкус сай [Токуз сай] 161—

Сары камыш

Кор койуш урун.

Бөрүсүз Арапназ

Балдарына той кылып

✓ Кагарназын кой кылып

Муртка катта той кылып

Дасторкочкун тудалаткан

Мурган катта гүл (а)лып

Атмуга ^{кайерке} ~~кайгай~~ бизингисин

Өзүңүз ^{кайерке} мизингисин

— —

"Мурдаг кудай беринти."

"Турмузуга"

162 -
Көктө тапкан сары гелен
Көктөк түнөсү жас гелен
Көк өзүздөн чыгып сары
Көкүрөк пундур сары
Усмановдун кызы
Кыргыз сарык кызы.

- -

Тышкыдан келет түз дейди
Тышкыдан келет көз дейди
Канган тапкан сиздейди
Сен геленди сиз дейди
Сүйүшүм сизди канган кызы
Маңа эсиме бздене
Кадимдүү келет көз дейди
Канган тапкан сиздейди.

-163 "Түбә кнлат" - [күбә
кнлат]

"Кудә кнелә" - [Кудә кнелә]

"Минесә гәлә" - [Минесә гәлә]

Монлазым - монлазым

"Әнесә менен билә" - Әнесә
менен билә

"Хыя козу" - сапакту, маңы козу.

"Хыя элә, хыя улак" - " - элә, козу

"Кәсиләк торпок" - " - торпок

✓ Хадирта нестәй - Кадирта
Жестәй

"Завта менен билә неурот"

Малдын оорумары

-169-

Койдугу:

1. Эйгэмэ кэсэл, кызгандан чы-
гарыңдо, раза кыкко түйсөн
до болой.

2. Боор кыт, нингери, боору ~~кыт~~

~~кыт~~ боор кыт деген отту ксе-
генде кырт бол солат.

3. Өйкө кэсэл, өйкөсү карарын
кетет, экинче көп көкөт, көңгө көт.

4. Арыктыктан кытга чалат, көтөрүл-
гөндө кытга эйгэмэ кетет.
Маткы болбай көтөргүс көтөр-
дөн карын.

Синьгын кара сан деген кэсэл
вар. Кузудан ооруйт.

Пилимни бегне таба гурган ~~бургу~~
Колоб.

"Дарран мугара садам"

Закра - роко гаан

"Ада Карга" [ада карга]

"Кок Карга" [кок карга]

Мугураи кунгун гунгун
Амалзи кунгун адимин
Зован кунгун кунгун максисен
Бай унгу кунгун сахмисен

"Бай унгу" - чкы, бабыран ^{мисаман} де болу керек.

"Койноз рад, бодон алат"

"Кунгун кекимик, койон алат."

"Бунгу бору, тунгу алат"

Лалын, эрм = Корман Күзгө. 166-

У Кызды баштан - доңкуздак.

Тохосу Вокот, тулоу (?)
(тулоу)

Хасылат / асылат : дүйкөн башы,
буу туулу ~~шылдык~~
остуруу, кыяуу шылдык
кей.

"Пахтанын хасылы" - Пахтанын
туулу.

"Бугдайдын хасылы, коун, кы-
лау, ижкө, кэммасын хасы-
лы."

Сулу - сулу

Кара сойлок - кара сойлок.

арнакан - сулу сыяктуу. 167.

гэс эррэ - кок ара

? { Сыныз - суфр.
Насыр - фосфор

генсен - туңгу алууда ~~кызыл~~
сугаралык кызылдан кел-
ген, √ бериле туңган кы-
лар туң.

Зар, унун - кызылдан сасыгыганда
экинчиден туңгузмон
откоз.

оврангысы - зары, ун, калбардан откон
калган зары.

резин - калбардан откондон
ланга зары.

Парак - ун калбар. "Парактаран-
га оврангысы сыяк."

"Мүксен менен биле турган
согоу, дини аланда мөрдүн
калат"

Мүнкүрт — камек, обтод.

Аттык, мандык жерен-
ден кичик кал-
ган камек.

Посток — кыргыз аарыганда
согоуну согушканга ка-
былдор.

"Кыргыздын посток"

Поток — коон, дорбундун кабычы.

"Кыргыздын жер түзүлүшү
Кичик поток деген"

Зурь ван - ~~Амьга~~ ~~бан~~, Бүүдэй-
гэйн Гурж болон кан-
ван дамгар.

"Калы ~~сан~~ тэргэм койгн-
туу, Зурь ван сон, мн-
гэ бүүдэй энх."

Нүг - Хундун гажар Гүжүи дөрвөн
каевуу.

"Уаан нүг болкалмтуу, ан-
тар ан кегинтуу."

Сэрэк - Бүүдэй койкаланда
оффизда каллан банга (ма-
ноктуу).

"Сэрэк теребиз" - манж
теребиз.

Зэркэн - Боолорду (хундун) банган
аигэ карагын кагар тизин
колог.

аднек - ~~майга~~ ~~томо~~

адрам - токудраак оймук.
буи тондз ме тинди
доокорун м.с. тоу кы-
лыт чыгуу да ай-
рат.

адсир - гесте. орок огу-
дарт гесте.

Кора теке - момогу жонат.
ме сыкгуу.

ак теке - момогу мынат.

Зыи - мыи.

"Оро аюбады, зыи
гокой"

Ит мугу - шиповник

Күңгө бардыр — Күн карама **171** —

Мэччиги — Мекендик.

3077

the
of the year 1866

1959г.
фразеологическая свбл.

Э. Абдулгаев

Тетрадь № 2

1. Акутское р. группа обит. ксх. 1
2. — " — — " — Бугань к. 23
3. Торский к. Ву, 830 км
4. Могучий к. Ву, — " — 730
5. Греч. обл. Ташлык р. Совет к. Ву, 730
6. — " — — " — — " — 730
7. — " — — " — — " — 730
8. — " — — " — — " — 730
9. Кува р. " Социализм " к. Ву 730

14 мкр.

-1- Фрунзе атомдого котго,
Ахунбабаев ~~Ахунбабаев~~ раишту.

Илери бар эде, энди чок.

"Кизлар мазар". "Биз буларда-
сы боек босор, конауаро хамма-
си кызлар эде". "Эмизикчи мин уан
тугате". "Эси кыз он гэр конауик"

Кымырданан - киймырданан

~~Кайы~~ "Кайы эиледи".

"Капандын чегде йэм, кезеда йэм

Бул ~~жерлик~~ ²⁻ кыттактар Антисан
Тарабындагы ифа Кузнецовдун баг-
кен районындагы кыттактар менен бай-
ланыш бар. Кузнецов областынын
райондорунда кыттактар маалымдана
узун кыттакта маалымдана. Калкан-
дорунда дагы кыттактар байкалат
(ирилери гердин дагы узундору) тара-
мын. Кыттактын узун да ирил-
иктиги маалымдана.

1 Раизулла Магамев, 60 маалым-
да, Кузнецов району, Антисан
~~Кузнецов району~~ району, Кузнецов обл.
узун кыттак (ирилери
кыттак), демир бара кыт-
так, маалым-кыттактар.

-3-

"Кезек арак" — эзелен арак

"Узактан берн үшөөгө". "Кезек
эмес". "Коргоз үшөөгө. Тураат эжек?"

"Ошондо туурдугуларды токум кылып,
айрылып, жыныпты, жипиртип,
неке кылып."

"Бис тылаат эжек." "Урум, бак эет
эге."

Шарикты — агага, орамы.

"Коргозду келесине баш-
ка, тартыла карай. Корууго баш
караган кылар эжек аялдан. Ма-
лым алапты, кымык аялдан

Кичик кашкатын, курут кыла-
 ыыз. Раза кашкатын, кыша-
 рын, курут кылынады. [Майы-
 ны Топлон, топлон, Тузлан,
карыула басын койор эдек.]

Майда мэйлонгон келенге, дек-
 бир алаарыда бузар эдек. Кы-
 та мен, ала кылар эдек. Басын
 койгон майлар кышта чекет.

Биздин кыргыздарда май уейт,
 оштонкторго йаа уейет. Суту

малдан, ашкыды, кыдон салады,
 кичик козаула кышырады, сак-
 ыстыкын барабарлап тжун, уйут-
 ку салады сутко. Бир пахыр/ке-
 сен сутко азмаз ~~а~~ кабык кыса,
 уйут карады.

Үйүрандан кичин ⁵тартады, чарни асын.
Музламаса бугуун кароды."

—

"Меллик, бузунга аттын устура сала
гузакны. Жингисе гелминтин усту-
дон токун, токундун устудон
шага, оту устудон дикок, энди
саукта оромо оролот. Нонданилар
оту оромону басарын дийт экен.
Оромонун, ичи кизиз, Тынчы шага,
Жеңүтү, йуфкан, Каваттан-Тызын
каун коңады. ~~Оромонун аял-малы~~
Оромосу монтудан, Кокүрөңдөн
бери оролот, тоңуланат. Шырдана-
сы шагалар каун, шырмал, Тынчы
шага, ичи кизиз. Шырдана оромо-
го окшоп кытга боной, Кичикине.
Кеңге сагай, Шырданага ичан, оро-
мо ичан кеңге сагайды, ди-

Күкс кенге салады. Ойно
күмүз дейиз. Түс салады, күн-
ту кэмдески түшүп бастыра-
га, төгөр катындар. Күмүсүни
түшүп, кенгелдик күмүсү са-
лады, Натшылагы деп койотус.
Күмүз күмүскен адам жиди жок, ил-
при ойно күмүз дейен болон, азбу-
ка жок.

Керек Тануу // керек тануу —
— мабык болуу.

«Июн түндүн түн каланар»

Түн түн — түн түн.

«Түшүк түндүгө түн түн»

Түн / түн — түн.

Тек гэнүрдү // чын гэнүрдү. 7.

Агуака боюу.

"Мааз дейр, эде дейр, негзон,
нокро, басмайы, карыныга тар-
гады. Пышганайы."

Басмайы - эрдин үстүнө, көрөгө
түн астынан тарты-
лат.
Пышганайы - Төмөк (көрөгө) сайы,
боярыктын үстүнө тар-
тылу басмайы.

Эде төмөк // көтүк - көрөгө.

"Экинчи баласын биринчи улак,
анан сугай каруу, кийин нуса де-
лет."

Көйдүк баласы козу, анан
токтү, анан нуса, эркек бол-

8 - ^{мүмк}
Со мусан дедет, ~~мүмк~~ дедет.

Анан Зарь болады, анан Пәнн,
анан машык болады. Кийин докон
дедет. Саулык кой деген бу-
лаач / урлаач болсо мусакан
кийин айрылат."

"Кийин байлардын мээсүрлөн
бай дегенди койот же"

- 9 -

Сур Түзү = 20 тыйын; и арын сол = 50 т.

Сур Мүрү = 5 т.

и арын Түзү = 10 т.

Чр Мүрү = 15 т.

Сур кун = 0,5 т.

Ой чр кун = 15 т.

Эки кун = 1 т.

Зхест = 5 кз.

1) "Мазаранга (Лаванга) 5 кз. 100 гр. са-
мак зхест гелет"

2) Шарханга 5 кз. 200 гр. самак зхест.

3) Анжаранга 5 кз. 600 гр. самак зхест

4) Корюн-Торого 6 кз. самак зхест
гелет.

ан тымбаран сөздәг:

ТО

Бийик, ~~белен~~ белен, кыйан,
болтурук, каала, тун кийиз,
шүбдәк

Ового

- ~~дөкк~~ кийим-кечек, кийиз-
ди, катта м.б. сардык, тап
тан аман, маамдары
ового ден агаист.

Монгол - Төстүн тоотундас-
Тундасы, дундосундасы
хымык, үзүн пундасы.

Тоотун пундасы [тоотун пундасы]

Монгол тоотун, монгол

~~Тоотун~~

"Тоотун - дундосундасы тоотун"

~~Тоотун~~
~~Тоотун~~ тоотун

Дундосундасы - дундосундасы, үзүн.

Хымык тоотун - үзүн.

Дундосундасы - дундосундасы.

-12-

"айуугуу багас" - айуугуу

багас"

■ Ирүүлн бар эде, оюуны бэвэр
которо эде. "Биз нурун дэвэр,
оюуны эде"

{ Зохир - нурун, оюуны
зохио - нурун
нууар - нууар

"Темн Ток Тэ" [темн ~~В~~ ток да.]

Нүсүндүн тэи - 1) тек, 2) асн, тбү

Манкеуду маңа бер.

Саңа бердим

Ороокоуга бердим.

Э/т

Могом

Маада : маааага барасым.

Мингем : дене, бою.

Мааара . Мингем сапалдаа болот
эде, энди түшүкөдөн

Тарага кыт коюот

Мингемин көр, түзү расаны, кэмби.

Долу - мин.

Бамрак ^{шV} - бам бакр.

Бат кәтик

Бамрак - бамрак

Быңгалак - быңгалак

Бум - бум.

Бүз, Ком бүз (Кообүз, кобүз
ден айырмалы).

Дерек, Ком бүз "геоформа-
изация элек".

Бөм кәтик - Бөм кәтик

Кары - Кары. Билекке ой-
доку келик.

ийин || эурү || кинтү: ~~15~~ ийин

мерке - мерке

туугуз - бугуз. Ордон
айак гелет.

шоо татан - шоо татан

кэвү - кенер (бугаардан
тунат)

кэлм - резинадан кунган
көкөзүр.

кыма - кымбат

кэмзүр - иттен кыяме иткен
мерке.

Белбон / белбак - бел боо

[Бел + ба = белбак]

кэл: 1) тас кэл, 2) күктөрө кэл.

↓
(жарасын тоок, бузук
соз эчкнорань)

(жарасын бар,
а м айына
элек тас)

кае: кернеу, калың, монда бузук.

кае — кае (родинка)

"кэр: күлөчү кэр" — дууш

кэр — сокур, бузук "сокур" деген

кеч айтылат, таңыр коңдо күлбөй
жүрө жө болот.

Атыз - ~~17~~ масла, тоңкыя жем,
сон салып берер.

Камыз - камыз.

Эрек - "Эрек" деп айтыл -
боит.

Сутура - сутура

"пешити
(Судуран Келетар."

(озбекча
мыза)

"мызасын алат." [мыза - сызык]

"Көпкү менен сузур алат"

"Тыгосуну алат" (токто - тоого)

-18-

Урениш // Урениш - Уйрануш

"Нагааныш" - Гоааныш эмес,
Бейгааныш.

["Бейгааныш" айтыбайт]

Зэкж - Зэк суу ала турган
Токураак алыш.

Зэвуз - Зэк суу ала турган терек
эмес казынан арык. Бүгө
Зэкждан кичине болот.

"Зэк суу" - Мор суу.

Мынаш өткөн - мына ушул жерде.

[к → 2] ~~→~~
Шаз арык - Мак арык

Малы кой [мак+ын кой]

Маки түймөкү кадан кой

Орозбусык - орозосуксу?

"Оз арык: кайтаны ичкен оз"
арык

"Барбай койойму": "Мана изуну йди

йазав(у)рун? "Канзак кызын

йазат?"

"Отан тораиныз кычак"

"Кезик кыламан" - өзбекчелер

25

Эртемен - эртең менен

Сааллык [саар + лык = саал-
лык]

Турмуз бозоң - таң таңыра атын
келаткан, алардын келат-
кан маан.

"Сүрү садик: могол тургой тулдур -
тулдур эткен могол, таң акка-
рын келаткан могол."

"Айа да". "Айасын айасы".

"Энесини айасы".

"Апасын айасы".

-21-

"Мени менен булке кере керет."

~~Эр~~ "Vакыг кел" - ~~эрте кел~~
~~менен~~ эрте кел.

"Эртеге Vакыг кел" - эртеге эр-
те кел.

"Айкегесем боводу."

{
Алайган саккан сунушук
Ашанын кыздар тожкандар
Анакы - бермет шурусук
Ашанын сара мере албай
Анастык толук курусун.

-22-

"Күзөм - күзөм гедиревиринет эде."

"Козиннүдэн кезейик"

Биз мысыра - Биз кунлет.

"Кашкинэңэ Биз күзөм"

"Ташкинэңэ Биз күзөм."

"Куннуга каг кен калса"

Амалбысыңар? -

2) Мамагаров Исмаилов, 56 манжа, 23-
уз. Кизил кыттак (шкынк), Барат кыш-
тан, Фрунзе атындагы кыттак, Азунба
Балл рну, Фрунзе обл.

Бол, Бол дее Болбоо
Болбоот будым масасы
Бийерге сойком каласын
Матхискарды созасы
Мекки жом Кориндун
Моркусарай педикиз
Моктоподу экикиз

3) Сайытов Эфенд, 70 манжа, уз. Кыттак -
(само кыттак) шкынктер,

Бу аялдын атынык кароанда, илери
узун педик кыттактар Кантар тарты-
ган келишип, узун педик ортогу

~~24~~

Коммунист. Бүгүн арабыздык арасы-
ры ичкери ошол тараптан келип
коммунист деген автору эне дей
бул мотундо Ибрагимов "Ош-
тин кыргыздары" деген ма-
гистрде да айтылат.

Ушул сыяктуу маатериалдарды
Туркменстан Магистров, аксакал-
дан да ~~Туркмен~~ укта. Бирок бу-
лар ошолго ички иштер тобуна
Кочкор, Кочкорго ички иштердин
тобуна ошолго так аныктама аны-
пайт. Мама анын максатына бу-
турган. Бирок түндүк
ички иштер тобуна келген ~~Туркмен~~
туркмендердин (Кесек, каймак)

4 Магайынов Мугулибай, 58 жашта, 25 ж.
Кыргыз (саясат кыргыз), Барак кыргыз.
Фрунзе атындагы №3, Кзылбабаев району.

Ак кадырдан алдырган

Алтыннан туура салдырган

Экинчи Токтогуз Экинчи Бек, Токтогуз,

Элдүү жетимин Даткайым

→ Мейки жерен кыскада

Кыска жетимин Даткайым

Саясаттан сапардан

Элдүү жетимин Даткайым

Экинчи Бек кыргызын

Амал жетимин Даткайым

Кыскада сапардан

Элдүү жетимин Даткайым

Түмкә Бөгөв Түмәһән
Бөмкә Худа сыйһан
Түмәһән Түмәһән
Түмәһән эһи Бөрөһән
Аһанга һәмдөз Төтөһән
Бүтөһән эһи Иһәм (һәмдөһән)
Көһи Аһанга һәмдөһән
Төтөһән эһи Иһәм
Аһанда һәмдөз аһанга
Бүтөһән эһи Иһәм
Көһи Аһанга һәмдөһән
Аһаһ эһи Иһәм
Көһи Аһанга һәмдөһән
Аһаһ эһи Иһәм
Көһи Аһанга һәмдөһән
Аһаһ эһи Иһәм
Көһи Аһанга һәмдөһән
Аһаһ эһи Иһәм
Көһи Аһанга һәмдөһән
Аһаһ эһи Иһәм

Шәһитиң мәрхүмәтүң — 24 —

Маңбарадагы дәрәндә маңбарада
Үзәк сәһәр аһаньн кәһһи кәһһи
Аһаньн кәһһи кәһһи кәһһи
Маңбарадагы дәрәндә маңбарада
Маңбарадагы дәрәндә маңбарада
Маңбарадагы дәрәндә маңбарада
Маңбарадагы дәрәндә маңбарада
Маңбарадагы дәрәндә маңбарада
Маңбарадагы дәрәндә маңбарада

[Ү — Ү менен Ү Үбүшкә —
Үбүшкә Үбүшкә Үбүшкә Үбүшкә
Үбүшкә Үбүшкә Үбүшкә Үбүшкә
Үбүшкә Үбүшкә Үбүшкә Үбүшкә
Үбүшкә Үбүшкә Үбүшкә Үбүшкә
Үбүшкә Үбүшкә Үбүшкә Үбүшкә]

Жаккан отун тараща -28-

Огаруны билбедим

Алдыңдагы кош парды

Кочаруны билбедим

Кочаруны мен билсем

Албас бедем колура

Кош билерик кош иткок

Албас бедем колура

Тыкпай бедем толуга

Саалаулат басын сок керик

Сагындыбай баг керик

Мазын бундай саама бол

Мазмача кучи мезгеле

Кайда бол(р)саң аман бол

Кучу бундай саама бол

Күзгө күчү менесе -2-
Эрме та(р)саң аман бол.

Күн отузат сунарты
Күнөккөн будайт бу карын

Ай отузат сунарты
Жүрүт будайт бу карын

Бүткөдөт, ашыгы

Бүткөт жерде карматат

Бүт-бүт менен жетимин

Сотонгоду, ашыгы

Ушакта жерде карматат

Сотонгоду менен жетимин

Менг тулт изгуйнэ харн дейдэ 30 -

Кыз эрхем нунгун дэри дейдэ
Райнх мейнх мунгунх боз босоожон
Мондогундун бургу нэз болондо
Менг тулт изгуйнэ нэгэр эдэн
Курачадан аугадын саян, койдэ
Мунг корондо кунг эгэ бага эдэн
Энги болун калынсун орто бойнун
Сармалындын дейнде сармалындын
Сары нонго аугадын баг мунгун-
ын

Жыгун- тэрен малындын кунг берин
Кыс кунгундун барадын жармалындын
Кел огулгун аугайн бурдей болун
Саянандан аугаган кундай болун
Нонго нонган келетин тыйбу кун-
ын

Нунг нэгсегин Гилбегин боз бага эдэн
Бунгун байан урготунгун кунгун кунгун
Бунгун ~~ауга~~ ауга сугаран таг кескенде
Кунгунсунгун кунгунгун бейгеркенде
Кангай тагат кунгунгун тугасунгун?

Самов какаймаган, 58-ж, кыт-
тан (сакос кыттан), Батас кыт., Үрүмчө кыт.,
Акумбабаев кыт.

Бэйиң эйгэм бэйиңден

Зымыңаң койсон түйиңден

Бэйиң эйгэм бэйиң

Бэйиң эм буздерде кэни

Мысаккан качы кыган

Дудудуду енген эли

Бул эм элтиңи кыгу

Түрү кыгымбар тини

Мэккэс сарай саран

Дат кыгымбар кини

Мыл куде, гайурэн куде

Мингдалар шакыны кыга

Эйт, эрэн кундорү

Кыздар эм чы-чыңгы кыга

Гүе-үе кийген эйне

~~Колмакрам~~ Колмакрам колуи тийдү

Колмакрам тийген колуи

Байишди мөдкөн үрдү

Байишди фурларуи

Аромонтоз чидогуи

Гүе шаанда сүйрэгидү

Бүе берерэ бүйбүйүи

$$[y = yxu]$$

Күеүиүи сун тийдүи

Ордок болуи сизануи

Ордокдор кенде болуи

Айындар толдо болуи

— — —

Матайков Ишугаева, адрес му-
да жазылды. -33-

Ишугаева Матайков Ишугаева
деген аткан экен. Бул Ишугаева
экен, жерин бурт. Ишугаева Кан-
даратайын, деген карындашы бар
экен. Матайковдун Турсана деген ка-
тыны бар экен. Турсана койчулук
койчу бар экен. Матайков
матайков Айрама деген кан бо-
лот экен. Бул матайков Ишугаева
матайков кун салар экен. Айрама
Кочу бытындык деген кезде
гулар экен. Ашага улам кере
Сарала куч (ш) салар [кучсана].
Матайков Ишугаева Матайковдун куча
Качак

34

җерен һайлан һуҗра Экен (аңды
байкан һуҗра җерен һоһанды).

Тарҗаҗ аҗуҗа җас казак
Эм һуҗра эм казак

Саҗаа казак, малһы җуҗа
малаһы Аһава җерен көһө,
оһойеҗе ^{күе} кады, һуҗу куҗа
калмак һайлан оҗуҗу. Мал-

һы җуҗа Малһыҗды һуҗу
Аһыҗу көһ бәһһыҗыҗа
Казарһы аһ аһыҗы.

Һуҗа малһы җуҗа Малһыҗ
малаһыҗ бәһһы Һуҗу. Кийи-
җерин җерин Һуҗон. Куҗа
калмак келһи кады.

Жалпыз уруу таласыздык ~~интерне~~
биздин ады. Жалпыз уруу жала-
ызы калмакка сездоду. [сүлөдү]

Жалпыз уруу таласыздык калмак
оңтүрөктүн деген. Жалпыз уруу жала-
ызы жерти кн менен сууракан миз
карага койгон бар. Муну берин кой-
гон. Силер менен дос болуп ала-
йын. Күрө калмак ого да ына-
мады. Миз кара талмак бар,
муну болуп. Мында да ое ына-
мады инди. Жалпыз уруу тал-
асыздык оңтүдү. Жалпыз уруу
оңтүдү жакта сездоду:

"Жалпыз сездоду койгон
Кара, Кузуну немесин"
Ошондо жалпыз уруу жала-

ибу оңду.

31 —

Эң кичини Эң казак, Үңө ба-
саң соңам ай, Маамыз жак
оңду деп. Кудукузү герек кы
казак, Залгар атууу зал ка-
зак, Эң кичини Эң казак,
Созду шоннон сураи көр, кой-
ушту козо Писана, Маамыз
уруу Маамыз оңду деп,
Эң казактан сураи көр. Ма-
мыз уруу Маамыздын ка-
рындаан Кандыгар айы
бей казактан минчон коңдо-
о. Кандыгар айы коңду со-
йу минчон коңдо. Шун мар-
шодан афкондо, минчон

~~37~~

Мондо байрлах. Калугар
айм кириго. Тугеене отго-
гу. Мен селки ден койдуго.
Маза ууларгыго. Мур мар-
мыган отконго, тамалыс
нас бореу. Кандыгар айм Тр-
гуго. Абын кери гедиге,
Тугеана геле менемди, тахирин
ады адына. Кандыгар
айм Тргуго. Тамдар ады
Тал казан, Кандыгар айм
Колун кесивандыго, Курмуну
Телнек Кун казан, Тугуну ке-
сик адыго. Эу Кирин Эу ка-
зан. Калугар айм айрт
го: Мамаз уулу Мамаз
Кана? Амава геле казо

төкөсүзө каргы ~~38~~ Шау ар-
настан шо ыери негиз
кели кардотар, ыу сана
дене негес, ыу кичи

Эш Козак, ысору ы аш
лини кели. Кесе огу ма-
рат. Ашаван ы ашаны,
Кадда келди шойеке.

Шарткен тек мэн сөз ден,
Көн Нодол келди шойеке.

Укган калмык мен ден, Ту-
рун келди орду дан. Мамы

ыгуа Мамыкы Каран кел-
ди ден, Кардотарган
сөз сурат. Келмекимиз-

ге Чак ~~33~~ заман болду. Чогу
киини ол турмени тортогу болду,
чиго кантот. Кесе чиге кудуну,

селнек кун казак, эки куту нок
казак, Зандор атугу тал ка-
зак, эки куну йок казак.

Дурун козону козу ~~ана~~
манузан маан койгон эки ка-
закна кандотот айында бер-
ди.

Бучун арок, эки гурак.

Тилек Чогу кынганы, кензун ма-
ман урулар: моо кесек, босок,
бир азыраак койуг. М.Торский атын-
дагы калтз. Койугтарды кынгактары
кынобуз демет.

Магалин ~~Тиллаев~~ Тиллаев, Бостон ур.,
15 маанга, М.Торский кзу, алавани

Шу кышкан озунго кэлхоз эде.
Өзүрүш кэлхоз эде. Мунака-Муна-
ка деп. Кытисден талын отту,
Кытисден өткөн жок.

"Бага зоройгондон кийин" 3
алы менен бөлү кетет экен"
Эки кэлхоз билешкен.

Быйынгыз кең эде. Битына-
ы жок эде. Ое жм бузук
эде. Кийин тазаланат кетти.

"Кексерин кетти." ["карын, уларын
кетти" деген мааниде]

"Олык пурсом, төлөсөм бузук"
Анын сундуу бойунда.

41
Әуелесен талаа шымыр
менер ме деди дуктүз.

Алкыч үз. Алкыч эмеске деши,
Койуңуз. [айлык албаган деген маа-
ниде]. Бовосо иш Кыз бешини
менен кәмпирәк эде. Оңкуз менен
ташып келди. Үзгә, тәр шымыр
ишде. Күнүңүз дүр йаш.
Өзүң раһанга деңүңн кылыңуз.
Кышын бикешин кершикен. Алкы-
чын менен бикешин. Оңкуз
үз тәрвасы кыла Оңкуз
керди. Кышын соңо кетед.
Маңыра алай кетед. Оңкуз
кышында йок. Кызгандар ма-
рак бон каран. Күзүңн кәмпир-
үз бон менен Оңкузга да

Медак бон караиды. ~~42~~
Айныкса мен бунд менен
тааныш болушум мож.

Кыш-лаңа мугрун (мугрун)
кадасыны кантарлаңа адал
сикпайт. Эки-кыу эе бийеке
сыкпай карды. Мас сыкпай
муг кыш-ла кышын, кышын

карайт. Бунд бундуну
менен сундурун кетир карат-
кан. Кара сун кетир эде.

Бунд кышын. Кышын Парка-
на кышын кышын. Мугрун
караиды. Мугрун кышын-
си барын [мугрун - айы-ана, мугрун].

Бундуну кышын. Кышын бунд

Кэиинг Паркана сууу Соронго
 бу та нэиловко тукнаи кан-
 зби. Нэм суу ~~Кэиинг Паркана~~ келн-
 верги. Мокои Сорон экен. Аином-
 си муйет токой экен, будди буда-
 сартыис келн, будда-экнго келн-
 лак бо ун, орном-уи-кан. Кудундун
 муйетке орном-котука ^{иан} нелн-
 гын нарн ~~Кэиинг Паркана~~ Кенде бо-
 рон эде дейис.

Мартурзи - Мартыраак.

Могуз — гогуз. Могуз, бару ж
нок.

Гузюк - Козюк.

Kapa Soug - Kapa Soug

Шов магары.

44

Муңураң аяк. Аҗысын

билем. "Сункай^{дә} магары

Кэнкүй^{дә} магары"

[сункай, керкей] PH > NH

Оңго елендәтә

→ Күгәй^{ом} да. Күгәй^{ом} - [күгәй

дәтә маатидә] савыт^{ыр}: Кобә-
йом, гоқойом.

"Барары [барабарың]: Буз барар-
лы кайкадаеш бар."

"Кунтараны бәлһи^рдәк таңдан
алыт". "Саргсөм да сен"

"Кызыл ~~45~~ сүздүк бойуда".

"Алты кыш, кески кундо жетесен".

"Кески канак жары"

Сикизил - ~~сикизил~~ ~~сикизил~~ сикизил.

шорво - шорво.

Шорвонун терисиден боюу.

[Балким др.в.мачи туге боюу
керек. мына ошондон туге.

тугес тана боюуу эңкечи.]

шорволик аял кеди [шаарык]

шорво

"Экин базар кетти? 46 -

Октябрь айларыда баста.

Битим дээр. Менен кечкере
Кеткен санкан артык. Энеси базар
Кеткен. Анкарын кетти энеси.

~~Ам~~ Ам Кунуу дейи? Тахта
Боройу? Мам.

Пайкарын ал.

Пайкан сун [Пань-Шанда Майкан]

Мунгандар бар эде. Курук - [Куруак]

Шокузуну айраде. Окооу биле
ингебатараны?

Мажиси мок.
[Мажиси мок.]

Центр улан Кара Бугорин 56 со. 24

Бир түрүн Таравтан ууру.

Umlauten - Umlaute. Im jüngerem und
Kurze.

Гонимы адвистен.

Dem - gem.

11. "Мой котам деген гүмүрүр"

"Тайнаһаны тай боток
тайнаһаны маң боток"

Керем Энвер.

8 Молдо Байкүзүм, 32 жашта,
Ж.Тейит, баркел урунда туулган 20 жашта
тан ачуура ошол жашта соңоюн, кийинки 10
жылда ишине фероната бура. Заван рну,
Коктон Бир Бекен Манафтык Манафтык

Кен күйүзсө санагың
Мунунга бекен манафтың
Сыя кылды мени санагың
Айлансам атам канатың
Кандон ~~гөзгө~~ унутам
Озундуң геле санагың
Көзүңдө мунунга белдендир
Кен салысам тун атам
Караңгы деме кездөдүр
Сарала мунунга белдендир
Салысам геле тун атам
Сары туз тузак кездөдүр
Узун туз тузак мунунга
Узун туз тузак не кызо

Узакка атам отунтук - 79 -
укуу билайт не кыгз
караи буз терек томыла
корыны ву турак не кыгз
канагын атам отунтук
капаны билайт бефайгз
бозуукуу кыгууон
моуулоордук сэлдес
моуукуу атам кыгууон
бос турак далдасы
моуукуу атам отунтук
боздон кыу билайт даласы
корайыккы кыгууон
капалаордун сэлдес
канагын атам кыгууон
караи буз турак далдасы
канагын атам отунтук
камысены билайт даласы

Кушмаш эф камыла
Курдай кнж бектордун
мен кубатын агаидын
кушмаша билей откородун

Каймаш эф камыла
Каралай кнж бектордун
мен канофын агаидын
кадырын билей откородун
филанайын мажылар
Ага бу менен энеки
Кочкура азар бербекер
! Ажы отун кезкенде
Заманда кылып кезбекер
Земел агаи отунтур
Заманда кылып мен кезер
! Алтыннан кылыбас таптыр
Порто койор болсогу

2. анота салына и
 кезин койор болсо
 кунуздон кунбас тандырыч
 кезин койор болсо
 кунуздон кунбас салына и
 кезин койор болсо
 башындагы ак башы !
 Аял уакка ичинде
 кезин уакка мажынар
 башындагы ак башы
 кезинде куну !
 кезинде ичинде
 кезинде куну
 кезинде ичинде
 кезинде куну
 кезинде куну
 кезинде куну

52
Арылар майы буланды
Ары бу менен окланды
Арыны мурун коланды
Арыны бу манды доводдун
Арыны аны макымар
Арыны доводдун

Бу окума даг тек
Бу окум кысык гет тек
Бунактын мунда кыгдурба
Бу ары менен ары тек

Ары да ары Арыны (Будун)

Арыны будун арыны
Арыны оток будундон

Ак бунактын сары ден

Арыны бунактын манды ден

муз. Бюро
савуз

Жулобаев кыялыз ден

Вектер да чыгыш көр болду
Беш айык ушуну жор болду
Бул болжолу курусун

Жасан мон батында
Ойнобур омур, кэр болду.
(омир)

Фли багын гурван дот
 бус ахын тэрэгт хүмүүн
 отгондхуу бусдын агаар

Fravindon Ky 4477
Indu vir kure Durgarby

Новгородская губерния

Дуэра жанын жерден
ошундан аман кайтат

57 -
О гүлчөсө макыбылар
Оңдон түз дуга айтабыз
Айратканы арна чон
Аякын гарын гүлчөсө кен
(гарын)

Аз кандай атам макыбылар
Мезгиле мезгиле мезгиле
Айраканбын Маң атам
Ай гүлчөсө Сага кеткенче
Ай(ы) айлык кандай мезгиле

Ага ген киме дүкөсө.

9 Айгулов Маргиса, ботаник, Казан
20. Ленинград, Вавар р/у, Фр
гома обр.

Шу қышпақ мезгілде,
Бизден тар аға қарақара текен, ботаник
аға қарақара текен. Құрғанан боса керек.
Мүсәлім Биргуз элик қил боса керек.

Қашқарлар
~~Қашқарлар~~ Қашқар
Бұзылғанда ушул мақала қатып кел-
ген экен, Бизден мұнда қашқарлар

Ташкенттік Ташкентдик

✓ Сауи - солтүстік
роқ Сауи.

Mäxar

Mäxara - gaxara

✓ Axxm - uxexm.

Təxumc - noxuc.

āma - aya

tox āma - tox aya.

Kəxirəx - basəxax

baix toxuxax.

āna - ana

tox aya : 1) axaxm axax
2) axaxm axax, d.a.
tax axaxm axax ax axax.

Рамазан жігітке менен
ким тойунду

Триштырты минералы ким корунду

Рамазон, маграмазон

Рамазан жігіткемде күйүктүмдө.

Айым бул таага аргачылар

Рамазон, маграмазон

Рамазон жігіт келди минералы

Мамаз бербай берчиз белчизге

Мамаз, мамаз келди минералы

Рамазон, маграмазон

Арык байлап келди маза
Берден

Улут менен келди козу берден

Рамазон, маграмазон

Мингэс бус йагос байр талм-бтм
хуудойн огул берси Ахмэдэн
Дамозон, майрамозон
— —

"Ушугууд ушугу:"

"Ушугуудын гэднэ" - ушугууд
гүн кебнэ

"Сыгайгыс" - ушугууд

Сыгайгыс ушугууд

"Ушугууд сая тмэ" [Дени]

Kar kaisi - ар кайси.

Yokaryesi - жогору маңы

Erk tamanyda - Erk маңында

Oralorubizdin aqalari - aqalorubizdin
aqalari.

Yulalarubizdin yulalari -

Kara yig - Kora yig.

Mishas - ~~shishas~~ kishas.

Kem yemin kandi. Kerkoz Tuz yurgen

Kimim. Biz se tarkomnan [se tarkomnan]

Канган].

-60-

гуну алаа - гунан алаа.

Алтан ирн хыс - алтан ирн хыс.
он кон(иу).

"Нан ай, нун эи, гун-ган эи гуну
кан зыкаа".

Зундунан конуаа.

гунан конуаа - гунан конуаа.
конуаа.

гунан конуаа - гунан конуаа.

Бирин дун зундунан конуаа
конуаа да, конуаа гунан,
гунан конуаа.

гунан конуаа. [гунан - н - м - блн]

-61-

"Бире кере" - бире кере.

(Бире - этек тукунде да уурудай бол
бул-гол акасыга кодокулат, бул
панаык эбекердин жогунен байкады).

Ок Бирит = 11.

Тотук ман-адан - тондуу буюм-
тан.

Дача || Бэз - [тукуу елаткыс "Баа"
учекте тура керт].

"Кере этек" - [бул кере Эге
еаткыска этес]

Бардым Эге, бардык Этек.

меңгүлик -

онго//онур - онго, "Аттыкыт"

онур//онго :

бизиз(оз.)//шубе - шубе.

Пайшак(оз.)//бешлик - ойрот, беш-
лик.

↑ айрыл эмен кураңдарынын
озеке ифа кыргызга келгенин
менек, сикотин сөздөрдү болушу

{ охлов(оз.)//кеңу - чбонк.

{ мсонуска(оз.)//седе - седе

Келатан, кезипарага.

ангаба - коти суу кыргыз мезден
масапан кичиккен, кырка

абдесте - кыпчак.
Корондан кыпчак кара

"Ум хавага" (кен абада) - 6.4 -

"Уасавайсы кары" - (масабайсы -
гары)

Сунду - сунку.

"Селдхкийи" - [селонук совети]
[е...з...и]

"Калкы кынтак" - [калык кынтон.]

"Озу иди кетин калды, ка-
вагы."

"Кынтакыны агы!" "Кавады энди
кынтыз". "Кыга районуда".

"Ак корон кынтакы". Диги ати,
диги аткакыыз [аелындагы муун-
дагы икербей, моюн ботонга сак-
талат]. "Урунгу бийбейнес" -

"Индия-муръ берек зок"

Мафсакиев Мамади, 60 ман-
та, Фозана об.; Мамади риз,
Киров сконун, Совет контозу,
Феерек кинт., У. Кинтак.

Портмислар зигзиги
Милл бур катар бигилдиги
Фадарликин эсиде
Эре бур башар ботондо
Пакра мизгити башкадиги
Култоз мизини башкадиги
Мухайлик экин сийлдиги
Фолвек келин (н) зигзиги.
Квадрас келин бигилдиги
Идкеллик зигит мизилдиги М.
Имисае келин (н) зигзиги,
Фозакор кини бигилдиги
Кизлар мизде ийилдиги

Заман-заман пулларды ⁻⁶⁷⁻

Сүһрәгәр бүгдә сәирәгдә

Бәрәкәтә бурчәдә

Кәй менен сууку дигәдә

Ичә атырә болонго

Тикәтәтәк иңиләдә

Рәис ӘКМ сураһа

Әһәм болун тәһәдә

Курултайга барганда

Бүгдә болун сәирәгдә

Кермен толкан қатрамак

Мукәддәсә тәһәдә

Турбан кууку дигәдә

Һәм-Һаһәм иңиләдә

Анан кызлар геләдә Аллан кызлар

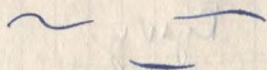
Кер-Келәдә Кермен уран һат-
ван кызлар

Батраһарда сәрәдәдә терәдә
Ләһән кызлар

Пилеткин и⁸⁸кыда палван
кызлар

Татра еңгетин иңикетин
Айышыка Кочманто
Кахраманлар сурасан
Ауканетикт канланты
Пырсани ашад
Бир нур жет сурасан
Ашын болун басады
Бир нур пилетин гол ~~Меран~~
Бир нур
Ине атыр болондо
Шоргой болун карады.
Зарыдар акач илгиди
Шилат боз кызыр биялгиди
Пилеткин тейлгиди
Нааны шурман тейлгиди

Колуда ырган оһиһи 69 —
Самоварга күсе йәм
Кант-тай һәм босо пәһиһи
Әүлгәһә анаһи әһиһи
Корогон күмә әһиһи
Иһне ғәһкә һуһиһи
Кыкыһан һаһи йуһиһи
Паһгаларһи ғәһиһи
Сыһсаһтан сәһиһи.
Аһкә ғәһкә пәһиһи
Канһи кәһкә тәһиһи
Самоварга күсе
Дәһкәһи һәм босо пәһиһи
Самоварһи бу һәм
Кәһкәһи ғәһиһи әһиһи.

Алтын бул кыраак тузгаси
Ахунбаба аравис

Ўзбекстан тузгаси
Мингени чун бузган

Ахунбаба аравис

Ўзбекстан тузган

Данбарини астада

Данбарини билмизин

Оулиминини иштин кичику

Камини кичу тангари

Ушунини калка тангари

Бу кичини баиба

Алтыннан кизик кичу

Кичинини (кисинини) тангари

Бу кичини бу кичу

Карын ан кичини бу баиба

бу кэнэни бу сүмү - 71 -

Алтан бу күүмү нур бака

Муну ~~нур~~ болуу болуу

Муну болуу атайыс

Муну болуу болуу

Муну болуу болуу

Муну болуу болуу

Муну болуу болуу

Муну болуу болуу (нема)

Муну болуу болуу

Муну болуу болуу

Муну болуу болуу

Муну болуу болуу

Муну болуу болуу

Муну болуу болуу

Муну болуу болуу

Муну болуу болуу

Агын ка зом ⁻⁷²⁻ нис лээн

Тэктэрэн куду ~~гү~~

Семин келин куду

Шуурь болон гурдугу

Мунинкэ келин гурдугу

Камантэ ион буноду

Шырагбан келин агнуду

Агуабаба агонис

Курагна нэгдэн

Дэлбэлчинкэ дегид

Кэтин (анкелн гургузун
трактор)

Дэсн - дэлэнт гургузун

(оига-мунингн)

Золоторо бикэ мунингн

Кэтин ион келин нигэн

бискарабы катлант - 73 -

Ос таакинч чыгу

и мектеп тарап бөлүнөн

Катмаш - кичик сзасон

Жаңыга дура калан

Мам (март) мартын калыкка

Фархат Сунга

Мамал чы катмаш бөлүнөн

(6) Салм бугу атамиз

Бугуна каран кып ден

Кыргыз чы калан

(1) Кыргыз чы калан

Сунмаклар (1) кыргыз

Жаңы иш кыргыз бөлүнөн

Арыстан кыргыз кыргыз

Ос кыргыз чы калан

Шуугаагай ижилжин
 баян болон нилжин

Өдөөгөөн Катраман

Пэти итм бэлдэг бэлдэгдэг

Эх пэжон (окоп) ичире түүлэгдэг

Толна итм дуулан түүлэгдэг

Толнайн жидөг бүүлэгдэг

Аехин нилжин шүүлэгдэг

Самалог Кылын булмзун

Хавога каран иүрмзун

Ирэнэс Кылын Курумзун

Дунмэньн Хайнын Курумзун

(У) Сталин бузга агадмиз

Нэр кайда күүдүүн босо
 түүлэгдэг.

Атыркэ

-75-

Сакалдын тэм геллеген

Басапалар кел деген

Муруттун тэм геллеген

Мустапалар кел деген

Арын кетер шекинди 74-
Сакалдарын сапсаган
Соккуз минга кесилген
Карт кетер шекинди
Козмолапкан, Туканын
Ташеки - миз зоп болду
Мурокто хакын көп болду
Икенчи манган ан болду
Ичи маман тап болду.
Белбашын токтуг берилде
Белара эден эриде
Кызыл токтуг берилде
Кызыл эден эриде
Башкыч мурунча ич тушту
Башкыч мурун берилде
Мен сайындым эриде
Терин койун кокусуду.
Арын койун токусуду

Тилер [тирл] ⁷² теуит Колум
Тудай асып негулду

Арымак малын бей-бейтен
орбей кетип барамын
фра-ити негулду

Корбей кетип барамын
Арымак малын бей-бейтен

Ороз кундаз бар бекен
фра-ити негулду

Короз кундаз бар бекен
Арымак малын оронда
фра-ити негулду кыронда

Күзүр кенен дээр кичи
Тылар кенен арманын
Омон аятын байында

Бу. Бу-7 кыргыз кыргыз
ортогондо неоройун ✓

Азана кыргыз элине

Эли эли кыргыз

Тактадан атып бери бери

Санап узак мектеп

Ара-мектеп эли кыргыз

Телемден атып бери бери

Телемден эли кыргыз

Кыргыз бери кыргыз кыргыз

Кыргыз кыргыз эли кыргыз

Кыргыз бери кыргыз кыргыз

Кыргыз кыргыз эли кыргыз

Кыргыз кыргыз бери кыргыз

Кыргыз кыргыз кыргыз кыргыз

80

Кашка болдум маскара
Эртим ыскай кан коза
Жүрө болдум маскара
Кытк арыкты бис тауы
Сай кылабыс йахчылар
Дайра эми турмань
Бай кылабыс йахчылар
Этти алты ай турмада
Магым эде Сагродын
Мамбамынан мез этти
Бети чекен кызы кыр кетти

Аркаман Тараз аюрга
Атам кары, ичим мам
Этесем болой кырок тау
? Хаммам

-8-

Төрөлүс менен нол нурун
Арыстанда кон нурун
Күндү билбей карыммык
Орус менен кон нурун
Дунда билбей карыммык
Икенчи кээм шоргодо
Темениге шоргодо
Иштетестик дүйнө нол
Чууш менен көз көрдү
Билин көзүз билин
Көз көзү иккилик
Мана ~~бу~~ өзүлөк билин
Силер көзү иккилик

Сүздүн сүзү ~~Мамкандын~~
 Отой экен бахылар
 Келин болсо бийден
 Оз эмден эмген
 Ойгон болуп сойгон
 Келет экен бахылар
 Сүздүн сүзү ~~Мамкандын~~
 Ойлон кетип барамын
 Чүккү кайда калды деп
 Ойлон кетип барамын
 Эмгенин коңудан
 Ойлон кетип барамын
 Турсунига атурсаң

Биз медресе тахууду
Қазаланду карток нур
Қалнары алып келі де
Қарноңду қазып нур де
Бұрынғы нур реді
Бұрынғы мен ықса
Аста беріп икеме (нұн)
Қол ~~қол~~ ^{қайнақ} беріп қолуға
Түркіке беріп түркіге
Бас ағар таққан нұн нұр
Алм ~~ам~~ кезер нұртұза
Амнанан Аққана
Ауыздан бізге 72 қолна
Қоға дарақ Аққана
Қандай қолу нұр нұр

Казакстан Ышкетаттан
Күн шырага кайрылдык
Тезик тоңдон отуну с
Аламага мезгилге
Аламага азыз мезгилге
Сыдырдын картош мол
экен

Караган дорак Тиз күндө
Камалат экен бандасы

Бүз акылдан узун күндө
Моромун дорак Тиз күндө
Безет экен ара-мекен

Бүз акылдан узун күндө
Тезек Тезек Тезек
Телпекен мандай узун
зоромун.

Кудайган мурда болсо
Денчик м кесер мурда
Дизик Денис турдо мур
Дурмисе манда мурдо мур
Айла мур мурда болсо
Азаны кесер мурдо мур
Денис аял каланы
Азистам болу мурдо мур
Сыга да үлү ~~дүрү~~ дүрүз
Булуну сени карасам
Докон-догон сун аял
Джуну мур мур карасам
Калыканы кон аял
Чүрүчүрү карасам
Муну мурдан муну аял

Урмон-голок сунду чыг
Кайгылаңган кай кенгиз

Нестерлик Кындын
чынды

Халандан танкан менчилэр
Ушк алып нас болот
Храх семен бекетти

Ушкен арак нас кылат
Артыңды юж кылат

Мамакра баың дос кылат

Нас тушунди сарпарат

! Томожи ушк кылетет

Месен уруж менди кар
Тешененди беллетет.

Кыр + ле = кылле.

84

Дайка кылат сууру
ириги кылат созуруду
Рахман кылат эки кара
нозуруду.

Федана обл., Ташлак р/ну, М. Фед-
кин атындагы к/з, Найман-Босгон кыш-
тагы. Сагдаров Сулган, 55 жашта, э.
Босгон.

"Ош алты йашында ай эл сапкамын,
улам эл сапкам, бул бир мун
токсуз йуз бешинчи йыл гушума-
мын." "Тугушуну буз кавайатат."

Мен кыргыз эли болуп отуз бе-
шинчи йылдан бери йалондон кан-
наштыч. Эки йыл хасалат болуп
ишлем. Мынан бырагына накас

Бүгдээ болун ⁸⁸ ~~шинэ~~ калдич.

Корг алынга мана дээр мого
хасана не бодо асвай калдик
Му Корг алынга мана ~~шинэ~~
Бываага хасан өгөөдү.

Энээг алынга байдан ~~хүжиг~~ ^{хүжиг}
Vис гүлалан экинги Гүлкин ил
гожнан кийин Бүгд илхот Му
йукара хасана не бодо.
Мекки дун бүгдэн бодо Энээ
Алынга байдан Му күбдрот
Экинги кэжжасында отуз
бөдөн дөхтөрд хасан ил-
кизин бөрдик. Гүлкизен ха-
санында хэжжасында ~~хүжиг~~
мүжмиз Мекки оргин есөн
мекки мүжмиз. Му Мекки
оргин агакка бери кажа сентри-

ни бир кандай ~~82~~ күйүктөгөн иштер
Келишимине. Эмгек саккызын иба-
да ийилиш алы карыи пахта
эмн, кэр секторда эки) ктн
кырк секторда пахта дүңд-
рилмизд ийилгүрүн крдык. Эмгек
токузуну иба сакан сектор
пахта ийилгүрүн крдык. Эмгек
обгуз тау сентиндек шагнаса кы-
дык (емгектенме адык). Мамбу-
рдытмиз кы беш сентиндек.

Мамбулдык — даярдадык.

Мункан эмгек ок шктер.

— — —

Биринчи пахтага тейерчдык кузго
гозо-пайтени алыш керек. Пахта са-
ны, кузгын Терия алакан
кичин гозо-пайтени алыш керек.

Шугу 200 Кольон керек, дигин
 Тугак 700 менен. Шугу менен
 Бакарда кал алыт, суугу ~~кара~~
 коюлусун бахон коюлус. Эке ту-
 кан болуп, тапка келгенде калы-
 ны бугун, киген, пахара
 Тейилген, тинири байлайтас.
 Кэр кылы кылырма бешиник
 марган тинири тинири бай-
 лайт эден. Быйыл элик док-
 кузуну кыда Хованы Сергач
уу боготу учун Козир апы-
 айыг огулусуда байладык.

Тилгара Экинче тейилген
 лекторуну учуз килген
 сыфур Фастури лекторуну

сезин, иже-балак ⁹¹лэрин тек-
кизден, иер идриниңиз ка-
ран, бур, экин, ур мийиң
иер мана, тахра манаки басын,
Гийдр кылы, экинги башлаиыс.

Июда сунакк кылы, экин,
иерди оз кэмиң (кылына), пох-
даны бур теккизде иерден ок-
дурн токарывасак, иукарн
хасына эне болоус.

— — —

Культуртес кылыныыс керек.
Узунга ном когондиңиз культуртес
кылат. Бизе дэулет экин ии
Койду, бескетмэн и кетмэнлик.

Инди шунда бескегмэн босо
кажит лозону орам керек ко-
лу менен пугун, агага ортур
аппагайт. Керимник босо шун-
да буним тапик афкэзат.

Иатра бзакт болун, ауту ~~шунда~~
раселотура рек тапкан койун
керек. Экинчи мучелуиде
йана у³у³нука и кождо ками

шукунука кылагыс.

[зжжж - скобки: [с]]

Бескегмэн босо орам керек,
керимник босо тапик керек.

Шад мэрйт мучел керек. Шадга
сун тапик болондо шад алып,

Сын, Козун, Керек. - 93 -

13 ¹⁰ Аңасы, маун, тили (Тем)
Шаамырзаев, Карык, ул. Досток, 65 м., Кайман.
Досток мн. д., Регистратура
Тайкан Р. м.

"Казыктаган оңесте болгон, Кым-бик
дан дүйөгүне келген."

"Арнакан, муну, өзгөкөр мс де-
шет." [бу суну болууга туура, кара
сойнок за арнакан ден ага-
лат]

"Эшек, тоо менен козун кырат
Эшек: "Мен сине, эшек"

ке кыруу кыруон, бу чыккан келет
Экен"

Эрчек - Эрмек.

Койной vage — Койу. 94. тлес дѣле

Коккыр, коидуруз — мояк суура
суурак Коккас

Мойлов — лугу.

илри — эрик.

Мургу.

Мурк — Тур-Тур мурку.

Мини, мургу — мургу

Умчалар — Умчалар

Мур — мургу

"мургу тини"

"мургаги".

Бир кн сур ады.

- 95 -

"Он энн ије сом" = 1200 сом.

"Он энн ије "сом нун герди"

"Аларом" - аларом

"Кэнх" - кене

Иеалик - Илмек

Ивуджук - Тердик

Иава — маду

Дуксук — ат маду. дунг Кенге-
лен, икен, ивуджук ма-
сакат.

Тенмен — тенкен

Сиз таг маънафасоз

кемағат, кетипармағ

Бен-айда ким кемеіағат.

"Кемағаттар"

Бороғ, || оғ. бұқниги - бобойт.

! Морон, кивке, [оғ. шүз-
ке]

[-261 сүрөсү - мык ор-
дуна көлдөңгүзү мыкмык
терди өздөңкө рүшмүзү
болуп, ал өздөңкө рүшмүзү

энес. Вобекерде мок ~~лан~~ ⁹⁹
ко тоокулат.

Созгилалар
мтжк, бат, мтжк / мечкет
тжк. моок, тоо

Алс иениги Гамкынок

"Том сугкеден берм леник оту-
чи пэмбейт." [Тембейт]

"лоуку эшеним суларын, нулу
а" Вд. лоу, мк. кнзвздарда
лоу (году).

Вд. пэмук (там. пэмук мк), кнз.
сеченик.

- 28 -

Бого - окуро. арга, куда Бого,
адог монгун орногор, кой му гадоо мурда
на мурда.
Сайрак, соно - сайрак.

"Монку и Сайрак"

"Монгун Хенде ман тайв хот
неураг"

1) Ман: кой-хем, уи, тоа, хылы -
ларга мелн айтылат.

2) ман: уи гжуну бугун боидон
муну кара ман ден га
айтылат.

"Гуноткин: бункин гунган -
ны унавын дешет."

"Сун байкалан кады."

"Ташт Эмвараг" [²⁹VKV болбос -
гок, V2V болууг кодоого эбкеке-
елнез, эбек гилити гасирине
гоук болондотан адандарда
уугдайг. Мындан башка эбкеке
Таза сүйкөт билген ифа эбек
гилити гасирине гоук огу
керекдер "VKV" менен сүйлөсөт.

Тхи - Бир тхи - Бир Талан,
Эки тхи - Эки Талан.

"Ауым - Бир ауым" - Бир Кадам.

Мында "к" гыбын-а түзүлү-
гүн сүйлөсөт. Аз. гилити
Кадам түзүндө көздөтүлөт.

-100-

"Мэнмэнч" - мэнмэнч.

• "мэнмэнч" - "мэнмэнч" ага-
келч!"

Кэстмүн - оорукчан

Сускоок, Сусзоок - кон сусуу
Сусооок үй.

"Илгер көрөн бос" [илгер көр-
гөн бос]

Илгерен ат, Kavarak // Kavaak // Ka-
varak um.

"Cözgü cozgu komco."

Kāra - кара

Ok, Kāra - "о" рубинына

макың кондокулат.

—101—

"Узну кыа деген эдего."

"Сокучго. Экпешин дегенго."

"го" ордуна "ку" кондокула берет.

Экпешин деген ку.

"Ха кыа, ха кыа". "Хаа кыа,

Хаа кыа".

["Виратого" деген сөз кондокулат]

"Зэжирди илин коёот" (пешиниң)

["Зэжир" деген сөз озбекке
да айтылат]

- 102 -

"Золуктуу шерин" [шордук-
туу шерин]

"Менен сен а" - менден сен
а

Д/М:

Моолос - гоолос

"Моолос болог экен."

Джэ - гесте

"Окуу гөтөгүгө гэстни ко-
юг".

"Мушакан болоу" - гоолос ба
луу.

"Мор берне откозун поздор."

"Хат ширде пурасурдас" 103 -

"Билле пурон, билле турган"

"Бойуну көрүп канасык ден."

"Көрүмү мэрт"

["мылаңайлак" ["жыңаңайлак"]
"маңайлак"]
[Маңаң+айлак = мылаңайлак]

"Тиккэ бэйлти"

"Күрүс, көгүзү аңайт"

{ "Ишукүзү улам болду
Кызылсиз мугам болду"

-107-

"Дуз эм кегейм."

Дурок - чыкан.

чыкан - чыкан

(азб. Корукан)

14 Куря району, "Союзмашин" Кох -
Лозу, г. Койун, Жунаров Мамараш,
Жо мана, Октябрьск

"З" рыбница Айбук Дурок сз
айалында каркасаганын кегет.

Моорос - доорос.

Заваным - "З" Уракдан, Ошондон

Зай Кымы.

Күтүм Сурдан Кегет.

Уз аз Дхэр болот. - **СОВ** -

Кулз, Дхэр, сараган, куз.

{ Won Дхэр болондо
Дхэр тунгван конкондо
Эн нойлониго конкондо.

Энэ

Меллиш - шердик (шмек)

Шокуш - шоткуш

Мааз - шердик

Тыш-фам, Дык - Кэтичарыш
даешга дорга,
кайбуш.

Оногдурк - конкондурк

Занмена

- 107 -

Бүгд занмена дүгээр.

"Ка гон босун, ка босун босун"

"Түгө" - гон "Шооно десе
Түгө кефун карот."

"Камбун" - кембара

"Мэрэз" - мезез

Айкин казан Тал

Зонгун - зонгун

Фонгун, барантук.

Фонгун, келетик.

Барасын деген, барасын. -108-

"Әскер абыты Сауыи Кылаш"
"дәйрә" түр

"Анаң кеште" (кеште)

Белбак, тарты дәйи с

мәктәп - белем

"Түрмәдә мәктәптә"

"Мүдәттә көч дәгәр кеште
ам-бә кеште тәһ."

Тыккангыс

Түрмәдә ам-бә - дәгәр кеште ам-бә

"Шоткан экендер" - 109 -

"Мазорда бзат"

Кэрич бш.

пес - ала орусч.

без - темизе (без)

Иккеризе

Корукан - ~~шоткан~~ - тыйкан.

Пучок (бзат) - тыйкан.

Кабузга - коббуга

Кузук суу - Кузук суу [нег. "Ты-
нык"]

-110-

Тунгусун кой - Тунгусун
тагман-ын // Голуби-ын ^{кой}.

"Пермее мелем"

Каптарын койоо.

"Овзы кыш боронду"

"Эмкэ уса"

Дөрезе - гөрезе

ууз - ууз

бесайыс.

Таналтк бесайыс.
Вс.

Мандуураак — ~~Мандуу~~ раак [манду-
раак, кобуроок]

Виймат — коидар.

мак — мак (май)

Бозо — "3" (бозо)

урундон коюусулар.

"Моруз Банадан Эмнэт Баевар"

"Урундус Боев Мун"

Койун койон ш. Каннэй мун.

Он мунга каннэй бар.

Баш сейнеи кыркылды.

"Фыйыч урун болову"

"Эмнэт дагы ден коюбур."

Убадак, ганди ~~112~~ вайт [бул мө
де "Убадак" дүндүсү айткан
мон.]

"Бу кылаактын башына уу
ул башы да тиди"

"Меллердин башында отур-
ган". "Шонра кылат эден"

"Ак эки кылат"

"Түгө келет". "Монг алат
эде". "Өмүз келет"

"Өмүз башы эде, кылат
кырааттан кылат эде."

күңө - күдө. "күңө түгүл калган
тогу"

"Беминги мергес" (гермес)

ингырак, ^{оком} мерд ингырак.

Ал кабыз - ["кабын" ^{дерек} ^{мок}]

Мажуежкы [науна, ^{бурон} ^{мешкеш} ^{ай} ^{тыбеген}].

Самбавтис [самбавтис ~~э~~ ^{эме}]

"Мжн аш түрп мерибиз үзү
мок, үзү гудо мжн аш."

"Мэт мжн досун" "Мор мжн
окуду"

-114-

"Кочиники" - кочини

Карай көз

Ашыллык ала ала
Асирет менен даңк ала
Суну ~~мунда~~ билайка
Ашыллыкка туу болгон
печет менен ⁶¹ Зурайка!
Ашыллык десе күйөн изри
Азатан, бине жибен дарт
Карай галды кыркыкы
Карай көздөн балача
Бардык эде буз туу
Байрагыны ат геду
Манаалыма отун маң дери
Бурулуңу гүл геду
Колдошуту 9 геду.

115
Коркыткычкан мен ошун
бура пауса дуурадан
Агарай аша мен камгыр
Мези пауса дуурадан
Меткурес аша мен камгыр
Карын мур кертин мизинге
Беш кун м саган мен Теджун
Далкунен кавар не деди
Тайыз кез дара кед геди
Казык буз жаса кам деди
Карагдан монго бас деди
Таар мур кенди моруна
Карай буз кездон дара (моруна)
Танакан кылдым адына
Мези м кенди моруна
Менгелди кылдым адына

—X/6—

Аста Үз басон кеереди
Тананы алы береди
Секки Үз басон кеереди
Мергенди асон береди
Хеке Үз мерген саиди
Баш алынды ады ден
Арз болушту болуша
Болушан одаи беркени
Эки Үз болуш баш ады
Кыран Үз кыран оудады
Молло Машигай болушту
Пешекере Үзүшту
Жет Үз Керим сууду
Жет Үз Керим айганаан

~~117~~

Асра үч түмн сурады
Кызык нур үмнн сурады
Кызык нур үмнн анбасан
Кызык бу түмнн сурады

Кыя аркан менен буу деген.
Кыягарагың бакасын
Кыякар эм танган уу деген.
Баа аркан менен буу деген
Байтаргың бакасын
Байтаргың танган уу деген.
Эмн үч карын буу аркан

уу караном кетсин
уу караном кетсин
уу караном кетсин
уу караном кетсин

-118-

Капару коңу соңдот

Корван деген уздорго

~~Аюука~~ буузу маркуз коң
еге

Маркуз кардын шоң кези

Малык куугун ман болу

Барды эде шоң куту

Атымын соң нур келген

Мурдун алында

Мурдун дини мар коңу

Кор кайыра коңу бар

Атымын соң гоңу бар

Инди барсаң албаран / алың
Тондоңуно салбаран [сатын]

Айымаз атын таптаган
Айымаз атын таптаган

Ороз атын таптаган

Куша атын таптаган

Тулсада Кызын сақтаган

Айымаз (арымаз) атын ~~таптаган~~ ^{караган}

Топур атын таптаган

Асадаган дастан кору атын
таптаган

Куша атын таптаган

Топур атын таптаган

Тулсадаган дастан

Топур атын ~~таптаган~~
таптаган

Мокор қоран көр қорду
Корун кетт қыстада
Метте алауыи тийдэ
Бел арык олар мен сарды
Бел Түзгэ кыу адым
Ак Сакыоты (самз) дау адым
"Ак сакыот тапкан дурал."

Мокор Мокор кыу кылат.
Бауан дейиш қорай көс.
Мокор Мокор алау кылат
Солан дейиш қорай көс.

Әрдегі келдім көңіл қалың
 бауыма құлақ мен қимылы
 үстем тәлім мен қимылы
 Мен қаламдар болмыс
 Ұяны бұры жүйекте
 Санама кернеу неуроктон
 Ойлогым бұры неуректе
 Ойлогым кернеу неуроктон
 Ұяны сына сындырайық
 Санама қалың ұяны
 Ойлогым сына сындырайық
 Ойлогым қалың ұяны
 Ұяны мен үйке қалыңнан
 мағын мен мағын раппан

Морыи су керл морыи
 Бардыи су эге моа ^{бу} даяз
 Бэргэн су байыи тер даяз
 Кегууу олгон кун кангык
 Куун миз берди ткзыдан
 Кангыи миз берди ткзыдан
 Копок миз кунгон орошо
 Кынынакыи кангыи
Тон Токы кураган
 Кынынакыи кангыи
 Мандаме мезде тайыдыи
 Мандаме кан айрыдыи
 Эсепуу доо буи дагыи
 Тугуи миз кегер мандаме

Учурда мартын буз кыска
басарына сай келди
мангазына ки келди
Учурдан учур буз келди
Кызыгуз буз ошкелди
Турду кызы меккелди
Меккелди бузак олжурду (олжурду)
Кызы из елене аргадан

Записки
к/з Лехина

Всего 313 - 160, 153

Канада
к/з Л. Догин. 374 - 145, 199

Миганова, 101 - 24, 54.

Ливурина, 729 - 366, 362

1

15, 16

600 - 624

484

Anda munda
Acame phingya Neys given to ma-
may. Koojoo. Koojoo day uenen
rooy man a'g.

Трактор ерни ҳайдаб кетган,
ишчи учу. Увайларни ҳўкиз
амачи блан ҳайдаш керак
ундан келин ахши тохто.
мала блан. Малолани лавил
ерни напичи кет киз мас.
лик учу.

Базарга юбариб бардил.

3077

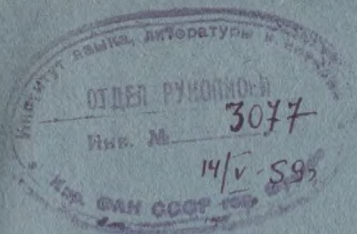
3077

1914

2

Воскресенск

1914

Арт. 611

Цена 2 р. 70 к.

ГОСТ 6302-52

96 лист.

И. Абдураев

Меню №3

1959г.

Рознамиз коа тозутун Кнес-Барар ¹ кыи-
тарында кезиктер, ийрдер (пердот), эдек ифа кы
ны кымык таракон эе кансынн мамаай.
Фун негде эдектер, тарактар, орусар не.5.
Кактардын эзидеэзукон мамаай.

1. Анг. обл. Ненин р. Станн-к-зы, конрак к. 2
- 2 - " - Манан-кузур р. Ненин ары 24
- 3 - " - " - муант к/з Котдун-кузур к. 52 37
- 4 Хузматонг р. Станн оонг к/з 52 37
- 5 - " - Сохонг к. 58
- 6 - " - "Товога" к/з. Кун-бонг к. 68
- 7 Туанг. обл. Буха р. иланг к/з Рокс к. 82
- 8 - " - XIX нуотсез к/з 99

20 инд.

Пам'ятов баада, 63 манга, Орондон келлелнне 23-24
ныа болон, ур. Кара балын, Сталинон крудан Кит-
так конг аюнда гудот, Ленин ртну, Аннан одч., Ленин
абад сф. Бур абадан ромонку материалдар аюнда

"Золкы баатар" - тахырын атог.

Кайанка баатар энел деген ичинде

Берин Кайран.

"Оронго регинараатар"

"Монгома энн ныа"

"Фигулыны фогто кррдим"

"Тэлин бичин баабог"

"Казак гегт энел келен уагтода"

"Кыргыз тандар чыккынараат деп"

"Аны мен билбейм. Сиздей уулу бар,
уулуң кетет. Сиздин мүдөн адандар-
дан болс нерк. Азы буи коч-
каган табылбаса керек"

"Шырданан Алаига Волост"

"Шура да," чыккыны кызын экен.

Тайкан кордум. Бир чыке салаат.

Кара-Тужманын дээрден. Окулат ко-
чурукту салды го. Кочурукту салын
таанда. Мазынан дээрден.

Сотун махмын үн сүлэдү.

Анхманын сотун махмын үн сүлэдү.

"Агудан хыян нутун керт."

Мотун аятаг да бийнх ген. Бийнх

Зоо холсо түү ген койот. Айгуурын да
хасын ким бүлэг.

Кокот, Кхитинх коаг болсо оуны кок-
ту ген койотус. Кайерден насин буйгу-
са. Мхкэн мхкэн болонх ирвэнх
ууш.

"Кхитинх байларда, Ошонда, Олаида
Түн Түрдук болор."

"Тайнект устодун устма койун
карун чингарагыс".

Кыргыздар бала [Кенедер бала]

Баласына горди. Баласына берди

Арасына уураган. Арасына ал

дым. [-мык ^{форма} гелет ты эркени

аутибодой] "Кара-Шенинди, Майкы,
Маллабагык, Тегмен Карабук Кор
мыз. Уру-урусу болот".

Бартын бермеде. Аз менен теве
леге Гюран Кыргыздар ошор бакта.

Уланна карун пурмон.

"Он эти печесиди голоттыр"

Butta Buta Bolea Bolea.

"Methu, Tolovu, Bockovu, Methu anten
kavarambu"

"Wasa Wapuz ren"

Mereren, Syboron, Kavaran

Maakuzon Koi Jounoko.

Koropyn Koi [Tjuzyn Koi]

"Kon" - "Tj" maatikunde.

"Meinan keni kensa Galan "Kon"
gen, koropyn nebeduk."

"Syjra neber Galan"

Терек - тақа. - 7 -

Төр аған Келесігас.

Кетиппарас

"Мете эне галдым дүйерде."

"Молтуданис." Теректер тон, сөзүн
усталар, сүйлөсүз тандар.

Тонрок - [тонтой дөбөсү]

Минкир ["Зинкир" нок]

Мини ["Зини" нок]

"Судуратун алын кетти"

"Урун, ымын тозынағар": "тозынағар"

Березе - иберезе

моок - ("могон" эмес)

Нурке - "Нурке" дейтін.

Нас - (асмаң)
насыған

"Кукр ымын Козгум"

X X X
~~Контрак (ишкіліктер) ұрысуған~~
жазылмандар

Сәрі контрактар

Контрактар аздауы Казыс деп тсең.
Теміңді, асор ишкілік қорындарының тобу-
на да қорықтайт.

"Аннан ишкіліктен Қазақ тиіс сүрөп
қалды." "Кәммәтис бір уру қыпшақ еді."

- 10 -

Алтын кыздын ичиде атуу бээр
Иакын менен ойногон кымд бээр
Иаман менен ойногон көчкүн бээр
Алтын кыздын ичиде атуу акар
Ачуураган берүүдөн кайкы Тамар
Ачуураган берүүдөн буз өндүрсөң
Мекке суу ичкенди мекрим канар

Алтын кыздын ичиде атуу Мүрсүн [ү:чү]
Мокшолонгон жанын басын мүрсүн

Кайык кайра көрүнөр караңгыда
Зайык ичиде орулар таратакка
Агайын оң баатын туугун койсун
Ке деп жуан берсөң сүрөзакка

— —

Сен эм сарсан кыз бала мен эм сарсан
Экки сарсан буз болуп мекке барсак
Мекке гыйнет ичкенди көрсө дийди
Кыз эмгекти ичкенди дээр дийди.

- II -

"Қазақтар бар келді, ^{түр}ткн ішп,
үр ішп ішп, ^{түр}ткн ішп,
қанды

- -

Қара көлде қазақ ішп
мыз болмаса
Қой қолыда мазза қой түз болмаса
Олжылар келді ішп болып
Сарыдан ағылхан түрді болып
Іақтыз ішпкен олжы ішп-
мшп

Кел, ^{түр}ткн ішп ішп
болып

- -

Билерді - билерді

Бүгүндө келіс - қарақайз
Қарақайзды үздік қан дөң тор

Шадан қойан қазырдым
 ишм йок

Қышкар қойып қийды шийди йок
 Ишмди йок йериди қолун салсам
 Үзүрди қой эшди сүзди йок

Ашын келди Көпирди дауаныдан
 Сәуэ эшм мартыды Тауаныдан
 Аламан деп алғаңдан йүрди
 Аламыды йошымди ^{эрдим} ~~мә~~маньдан

Әлди қайдан тықады сөз болмаса
 Ким йеткен йүрди көз болмаса
 Әлди ағам көтө эшди бертүнни
 Сәртт тоқуған сөр(и) ала бөз болмаса
 Сәрттм сәрттм дөзгид сәртт
 келди

Сәрһыт үйү тәр бүтүлүк тәһ келәди.
Хәтһи асан сәрттан аһ ортаһларһи
Дастарһаһда орауһык һаһ келәди.

— —

Қаһта қурһуһ болһаса қарһылаһи
Әһки арыһдан суһ аһаһ шорһылаһи
Қыһығыһ әһәүһиһ әһкә һүһһ
Һиһәһдәһ тәһ қандә һәрһиһәһ

Қара суһдү һаһаләһи һиһәһдәһи
~~Қараһиһ һәһкәһи~~
Һәһәһи һәһкәһи һиһәһдү һиһәһдәһи
тәһ.

— —

-14-

Төр ӨЗЛӨХ ХАН

"Тэмбэл тэдгэр зор утгы хан оёхон эхэн
Төр утгу хан нур нэрзэни көрч-
гэн эхэн. Уснухан мэхэрүдэн хандар
озон нэсэммөр~~тн~~ алын келн угу
кытан эхэн. Уана Туркестан кыш
да Уэс хан дөгөндү сууш дөн эх-
тинт. Эндү шүгү бэрын алын кестн,
дүрэн сүрүн үүрөк бөөт, эндү шүг
да кич бэрдн. Нэсэммөрү кырк ич
кыткыздн мектэ кочсакуз, зыйра-
гичкыздн мектэ мингиссэхиз. Мек
бэрын алын кестн. Төр оёлохан,
хон, озон, бэрыу, Сизни бөр худата
гашкырдн. Охонни ичн, Көр(2)бөр
сегэхтэ гашкырдн.

Қазақ ичиги алып Касанхайн Тур-
тасган ичириге. Саккис кезе,
Саккис кундус иол басты баг-
бат гайыга. Буз боланы гайт
устиге тыхты. Касанхайнни козу-
га Туртасганни ичире корунду.
Ичигилерге Карады. Тамбие тал-
ди (ишары" деген мааниге). Калда.
Жылыылап иаткан Багбатын ичир-
ти. Узунго Канды келтирди,
Дустамдиги уржн Касын, Дуэ
Канни алып келтермис. Бу саз-
ты Касамтарындын ичиги, ичире-
ди о иатыган бу иатыга Кара-
га. Ичиреде Кантатмилди

Қасиет. Сәккис күй, Сәккис керу
йүрүп, Тамбачи эмиго келди қай-
тып. Тар озымы хайн тикрә дуар-
ға алдыта. Тар озымы хан-
ны қорин иизитлар қыжан шын-
ға мушайман иен, Тар озымыны
берне қараң аймай, иере қай-
ран отын кездерди.

Нәсиммәт арасыны айдыва
келип, айтан буны таулап,
Тар озымы қайны аяатын қура-
лап, йытлап, қуш иилитқис
Турнеуегән ишкерик қара-
сты қоруп, бәрмас қайғы.

18

Аңыз болды қайыпты қармасын
Негізгі тыңғы негізін
Қоғамаммы ағайы бермесе
Игілігі берсе

Бешілік - ағыл. "Кизриди беші
или деймис".

"Бұмдәй шапырағардык бешілік мені."

"Бичиз" - (шубеде деп айтады)

~~ОХАШ~~ ОХАШ, ТАХТА - "Күзүз" де-
лет қотқорубай

Мерлік - "Мерек" даятисинде.

Тоқум - тәрдік дәлелі жуура
келе.

-10-

"Мас коһамыс" (мелдик доһи)

"Шокунду төһсиди ыһдыма,
ыһдыманды төһсиди мазак"

"Үндан кезип эһэр басаамыс"
Эһэрдн үстүдн иһи айыа тарҕаамыс,
~~Өһөһүрэн айыаһа~~ үһү үстүдн
һонук сааамыс, үһү үстүдн

Өһөһүрэн айыа тарҕаамыс. Өмөк-
дизик рэһиһ эмэ, бэһиһ оро

тук, кыһа өмөкдизик сааһа-
да. Аһиһ дүһүгэ күйүһүкк
сааһаады"

"Сүһүк, нүгүдн сүһүкү дүһүк"
[сүһүкүк, оһдүрүк айыһаһи].

-20-

кондук - кондук гербес

"Бомаранды боманды дейбес"

Кемизинди кемиди деймис"

"Кончусук агаи Кетишанты шууак-
ка". "Кончусук агаи Кетишанты
шууакка" "Мушалам иулардчи"

"Мэхитинкэ барасак" [барасак]

"Қазатқар Экинйы, Үр йы
гүрүш Кеткен Эди."

"Бозек тууды" "Бизни мамы-
быз бозек тууды" "Қорықасыта
торнақ дүйдү, Биз бозек дүй-

-21-

мыс: "Кыргыздар Палантаны
көрдөйтү деп, кыргыздар элеги
кыргыздар, биз кыргыздар эл-
мыс."

Сизир - сөзүң, үй.

"Сизир сүзүң" "Сүзүң сизир"

[сүзүң деп айтыл-
саң]

"Мейнине айтылчулугу ай"

"Кыргыздар ич, Палантаны ич"
мат Кыргыздар кыргыздар"

"Палантаны айы ботаса"
Палантаны тилин ботасы (3)?"

"Иахын - Иахын эһи үрсэ

~~Иахын~~ Иахын иһидэн тоххоттэ.

Иамаан эһи үрсэ

иһсүрүмэн иһидэн тоххоттэ."

"Иахын биир эһи үрсэ

иһсүрүмэн иһсүрүмэн

Иамаан биир эһи үрсэ

Каларсан иһсүрүмэн."

"Сел иһсүрүмэн" [Кыһан тох]

"Бийик эһи кыһыста да, бийик

иһсүрүмэн" [Бийик иһсүрүмэн "и"

Иһсүрүмэн иһсүрүмэн иһсүрүмэн].

Алайлык кыргыздар экен,
Өзгөчө экен [мында -гы сөзү-
нөсү айткан мек].

"ү йэм сарт кыттак, бү йэм сарт
кыттак".

{ "Бизин катта экенис кыргыз кызы"
можал кыргыз, агаалык экенис мо-
жал кызы".

"Кыргызга пейинмис". Агаалы
Бер Гунган сийикси (карындагы) кыз-
кызга Гунган, можалга, кыргызда
эки кыз пейинмис бөр, оорган
көмөгүн облусуда"

3 Алтын абыдайы кр, Малал-Кудук
рты, Бичикан обл., Казар-Мал с/совхоз
Ташабаев көчөсүндө, 45 м, 40.00.00.00, с/с

Мегиллик - мегиллик

Теллик - (Тердик, дүрөк кыргыздары эмчек
ке дүрөк келет)

Токум - Тердик.

Мозз - мездик

Тер - дээр

Кыргыздардын соо-со.

"Солук, солук" көлдөнүздөйт.

Бул "токум" маанисинде жоктоо-
туудайт. "Солук" жер ала дүрөк, сая

Кыш, бак-гарыкчы, суулу майгы агаран-
да канча "согуш май жый" деп агарат.

{ каалам, бемек, кыйан, боду-
рук, малмак, абдан, тапыз,
бирик, ага, күрк (түрк ток, түрк
көрсөткүч), "табелеке" деген сөз
козгоктубайт, ал "качарат" деп ага-
рат.
"мурда" деген сөз да коздо-
ктубайт. "кокту" - ток, анын
оруну "мына" козгоктубайт.

Козгоктубайган сөздөр: ↗

nook - ~~24~~ - ~~nook~~.

turne - turne

cook - cook

noz - noz

zuz - zuz

zuz - zuz

noo - noo

ber bak - [ber bak -]

"uzuz za kemiray"

Миркин, Порзана Тадысы

Биз ушуги те туурамыз.

"Карагешиннен кери карагешини"

"Окун керу эге" [кер-у = керу]

"Алайга керу". "Алайга ден керу"

ону. "Карагешиннен керешти карагешини".
Озбекни ишде керу.

"Озбекстанга ишан туурусу"

"Отгуз ишан карагешин ишан"

"Керу ишан туура калан ишан туура
ишан". "Ишан ишан калан ишан"

Кыргыз ууру уруу деген атайт. Эде оку"

"Арыкта бойлугура тоикады". "Мамык

деген, ое ижм арыкта бойлугура тоика-
да". "Момдун мамы", "Момдун сууу"

"Кыргыз мом мамыкты, киник ижм Гурган
мамык арзан ден ~~арзан~~ козулар."

"Сейит, союн Гурган. Мамыктын
кегинпораккан дос союн кой оку, мамы-
ктын киникти гурган."

Уруу мамы экен. Мамык гурган оку

"Кабдыган сууу"

"Салымдырасаар да"

-21-

түрү рэн. "кэр кезде кыргыздын
түм кэр бондон". "Кдсиди түм и-
кеник". Оку дуредок, Ксиди, Кир-
кис. Оку кун дср.

"Мартоват, мык идэни рартоват."
Судротот ~~Судротот~~ Судротун ке [Судротун
кен]

Тандо тондону мывади.

"Ак мывак кыл, Кара мывак кыл"

"Адын кара мывак кыласын, ~~ак~~ кы-
лин ак мывак кыласын".

"Бэһалэн кылыс || Баһалан кылыс".

-30-

Эвк, эхуураг. Маглангын хоногно,
мана эхуурагын монго. Могон эхен.

[моон]. Угун нэ нэгдүгээр [~~эв~~ ун баа

тэгш Пр] Ой угун, сэтгэвч отор,

агш сүмдэн ке [<ке].

Түрэлх тэсвэр. Моо гев анса гэм

болог. Бийе Түрэлх.

Нокур мокур.

Кээрээк, кулаа Эхитэй.

Түндэ — күндэ

нокур — окур, окур.

-31-

Сүйөк || сөөк.

мийне — мээ

Билденсин — билденсин.

Тынык (сз.) || Турук (кыз.)

"Туруктуу сунгу."

"Кыргыз босонус Кыргыз."

Кыкыч ток.

Кыяк (сз. кыяк жер).

Кылач (кылач)

Тукутуку (күрп). [туку эбелер да
тукутуку гез, туз да тукундай атам
буз гезет].

буун - луун.

боуун/моуун - моуун.

боон - лоон.

танан - танан.

тоо танан - тоо танан.

Умек - тердик/терлик деген кол
докумдарт. Буи он тагга кеша-
ден сураган дакарды, тейи,
луунгуз окидоруну коб тердик
жеткен, умек деген баскыгга
экен дакарды.

"Терлик Колум Ток". "Маталлар".

"Уолкум нег экен"

"Наганан Коуусун"

-83-

кыккен кантубу [күздөн калынтубу]

саяаг (<саяган)

шыккы (катыш шыккыркын?)

"Абык кылык босук"

"Шыккы болуп алаңай, бекке-
мин кезеңис"

"Босо арна верет, ботосо шыккы вер-
ет"

"Сылу, гыккы ире Пэтонны Сылу
кезеңис"

Галла - "Эли" Моамсунде

"Салла, каллаз салла"

ара - сокнай галла - сызбай
калда.

Вирериз || монгула - "монгула" ден

везу |
завуз - ала

пейгуз || пейго

Кийиз || кимз

Тугуз - баруз - ырз - баруз

Элек || Элен

кас - касуаи. — 35 —

җерезе - җерезе

кӱнчсн - җенес. "Мбуауҗон җнчсн"

гагага - гагага

җоуҗок - җоуҗок

кӱҗмн - җааи

"Морис кӱҗн бсгаз"

"бс - бс.

созот - созот.

сиз || сиз - сиз

җаҗмал

Кенкен — Кенкер ⁻³⁰⁻

! Югу — Югу 0/0

Игучинок — Бичынок

Кервет — Тегет

Куба — Куба

Квишат — Квишат ан койгисун.

Мител — Мацжа

Майк // сонг "Мугроку сангс"

! Зонгэ — Зонгек 0/0

Зонгук // Зонгук — Мунгук

Кызыл аял ³⁷ — Кызыл аял

"Илери болот эге"

"Сунду койгондон кийин дээрден экинчи керек".

"Төрөтү тогура барладым, тапкырган эмес эге. Азыркы мунулар канча болбосончу. Ийкен. Төрөтүсү муну дондураг." "Төрө аял болосо болоттукта"

"Заеуар Кевегу". Оң келенин дигерересине

Маман-Кудук ркы. Коктоз-Кочу-Чанск, из Игданов, Которно Мунгуз, Кингали, Анисан Си.

Маманов Мамданов, 71 манга, мундус ур.

Артыков Жан, 67. манга, мундус ур.

Олеоров Абдыкадыр, 57 м., мундус ур.

Арзыбаев Ааман, 57 м. —

Мусунов Аманбаев, 37 м. —

- 5) Мусалв атокомбас, 33 м., 78. мундуз 39
- 6) Разыков атокомбас, 35 м., 78. мундуз
- "Бен гон ден койот эне"
- Жалгангисин, Сен мамангисине
- ✓ "Сокун мер экен". "Твразууну 4м со-
нун деңг"
- ✓ "Каала, кыркы чыды кааласы деңг
экен"
- Жаныз - жаты, грам.
Бирок "бийик экен" деген мааниде
- "Бийик" колдонулат. - деген сөз бар. (Триз) бийик
- Параллель колдонулат. ↔
- "Сен" бар, бирок кыска акс

Тыбай.

-33-

Ондүс деген сөз мек.

Колот деген сөз, Бүгү "Колтү"
деген колдонулат.

Дон - [Колтү маанисинде]

"Колот, ошого түшүсү дегенде улам
саяканы"

"Донон, түшүсү кой"

Айкыкса - айрыкса ["айрыкса"
деген колдонулат].

"Тилени каары". "Баргале
Түгү"

"Ботурк" нок. — 20 —

Шорнок — лезго.

"Белек" гелем нок. Аном ортуна.

"Кайар" гелем кодонгулат.

табйеке // табвеке — ["Каида-
лар" гелем кодонгулат.]

Каидар — кареылар.

Ишда кодонгулат.

Бээр — баары, Бээр келиндр.

"Буты тобосунок"

-41-

"Zookyn Saekinga, Zookyn Saekinda"

{	<u>Wraek</u> -	Wraek
	<u>Worruk</u> -	Werduk
	<u>maas</u> -	maezuk

77p || 77op - 77o

77cu || 77cu - 77idyn 77cu.

"Soion gurot" ["cyion" maark
enke]

Maal - ["Maal"]

-42-

"Шиле, оңер, тиле" деген так-
тооттог кондоулаар анын
ордуна быйак, тычак, оңак де-
ген түрү кондоулат.

"Катыл кыган. Кайгыт ке-
тпө. Катыл кыгады".

Мугон, воздузук / суузук [би-
рок "сууздук" деген айрылбайт.

"Кылымчы" [тоо мочын моч]

"Кылым каро" [таш кара моч]

-43-

сүрүк — сүрүк

тара — тара ден атылат.

кайрак // айрап калдык.

мезгил // айыл —

милем // "милем" дейдөн

мөргөн кези ("терген" дейдөн)

моруу [моруу болбойт]

"Эми эч ким, моруу жерде"

сулуу - [суу, ⁴⁴ас неетч]

Куулуу болдуи. Ас Куулуу

Күннэй, суннэй. "Күннэй, суннэй
кагын дой верчигер."

сунм - кунм // баш

калла

Эн -

Осун тжоранга "Энн" ден аталат.

Мынкан алытанда "калла", "гн"

Болун аталат.

Мунурмз, Кеймз

"Аса нисиз" - ⁴⁵ [интер. ноз-да K-2
догун айткан.]

Экек [чинимизерде Экек]

Чуру даян [чуру даян гелеб.]

Дерезе - Дерезе

иневале - Тевалеги [гевале эмес]

мынмыз - "Знамен" гелеб.

мын - "Знамен" гелеб.

Угово - Сорно
Угово. Сорно

сонрок - ⁴⁶ сонрок (сонгог гондот)

сенз, тонз - сэнниз, тонкуз
эмок

сэкик - $\frac{\text{сэк} + \text{ик.}}{\text{срав. ас} + \text{ык}}$ } (төркөн)

кэлэнэи - кроваго

Аидыкы, арнакы (норкы)

оркозун кой, тагкызын кой

арназын кой

вешагын - ('всего' мон

биле. Бүрк илгыз менен
биле нурот.

бүрө ⁻⁷⁷⁻ дети да көндүктүр.

Күлмөнтүн козду

"Арысанын ысыкка суура пугура."

"Каразине пугура"

Табан, Кабан, суура.

Тугура ат.

Шудамал - шудак.

Тугу тугура - тугу күч.

Балыш - тугура (тугура деген)
Колугура деген.

Бокро - ⁴⁸ - Таукурарак.

Буук, Могуи, Соон, Тапон (та
мди), Сум.

Заравза - Макс

Муром - Майрам.

Окро - Убокук

Макуа окро - Убокук Такра - Убо
кук.

Агавукокок - Кочкар.

(Тахуангу айривангу)

Рескен дуг (Ресне)

mainan an - ^{-у - мой} ^{mainan} ^{укалырды угу-угу}
canan an.

"Kor ala"

"Ала кара", "поу кара (кара
кара)", токо гакк.

Буркун ("Буркун" ^{дереги айдабанд})

Куркун (Куркун) || Куркун

Анагук: созо анадук

• Тиги Куркун экен, багдар
Озубактан каран антур.

-50 - Мукунов Ахмедбек (адреса оңдо макта)
7 37 м. ур. амер. ст.

Айткан така болот мыйк
Кантубуран килдик торгосу
Аи(би) ай мурун куу газык
Бактубуран килдик торгосу
Аи табына меткизин
Кантубуран килдик торгосу
Кулуун така болот мыйк
Кантубуран килдик торгосу
Мет(и) ай мурун куу газык
Бактубуран килдик торгосу
Мел табына меткизин
Кантубуран килдик торгосу
Уртун салса марамкан
Уйуурун тиде корамкан
Уйдой торго килдикки
Токун салса марамкан

Тонтогуз тиде корамкан
Тонтогуз торго килдикки
Айткан соккон ооздук
Корамканга марамкандайт

-51-

Зараташ болгон зон гүлук
басса мерде гарсалдаш
Канка тушун эгредон
как нейрону барыдаш

Камында гүлук суу маса
Кызырунда кынаса

Маалында гүнаса

Малындаран кынаса

Кызыркандын
орто мерин би.
тиктону мер

Башында манат горносу

Ошо кан шыудактын морносу.

"Сен тушун кабайт экең у, ошун-
ошун кынасын"

(Шыныктарда ("тол", "толдогу" деген
сөз кооздугуна ийр.

Аркан дебестен, аггуу ген

-52-

(Сүлөөн-эг; -тан дөрөвдүгээр формацийн эр
дуна - нүү келес)

Юунагад рнү, Юунагад сф,
Вранн агиндаи кр, Соколовуу-
сунн энцдоронн махидан махидандор

"Унну туринг-сембис кесе Баквида
Эде боток. Ойуз уул, иккилик болун

буз болунобуз.

Ойуз уула кувендер соколов, ман-
нү, маналак, токойкон, беру, нору.

Ойуз уул иккиликтер кэйтэ мээрэ-
мэрэ сойун берет энэ.

Ноокаг эн бардырыды?

Бүрөөк - бүрөө ⁵³ ~~кордот~~ Тарй - беч тым

болду кечиниш. Юкдо ташырааг элеч.

Балдарын бар, өзү босо балакык колу
да гүзүлүн. Зайвын бар, Ноокатта,

бу галамдык колундамын. Сүксүн беч -
ке ирдим. Кэмпир Ноокатта. Тан-
кан - гүзүлүн ко кагындык колунда

Оку шөрдана дейт. Тулмогонук илеч
дейт. Күзүзү чүдүн шине гартын кой-
кондо тагык башы дейт. Белине гартын
койгондо...

Ышек, окун үстүкөн төкүм, шааз-
ды басаат, анан Эде салаат.

Ноко, нелон, кашы, тулгондун сү-
лүз бөйөт, Нокогонук бөкөйт.

53
"Кынан" деген сөздү мен билбеймин.

Кокку дейт, мондур дейт, кокту, колот,
пынга деген тоодо колот.

~~Сума кен, мар-жорон ~~м.т.~~ болуп, тоо~~
~~көрдүн аты бар.~~ Мондур дейт, мон

дур дейт амин асмандак тааранды

Велбак, белбо бээриси бар. Сэлэ

дейт. Виски окшогон кырман одак-
дар сэлэ оройт эле. Кайындар

Зыкын Зелчик дейт.

Малара дейтис. Мам экен, кыра-
байтыр, Мам экен. Веник төрөгөт.

Курт дейт, терме түшөр, кийинге дү

Уас, отуз күчү дейт. — 55 —

Зинчире байлайт. [Кышкык деген

Түм да атылат, кышкыктерде Токук
болгон Зинчир, отуз чыдарда эки Токук].

Мажан карнавадасеос

Кыккы, суккык чыгар. Мелленсе

Арыкыз күбүтү Токсу.

Азык болон босо азык дейиш,

Бекик болон босо Бекик деймик

Адыккы күз, арнаккы күз, ко-

түткүз козуккы күз."

"Муктуккы коз"

Ибузалаксын, 85 манга, Соко-
лон (отв. ун), Кугмабагыт, Кугмабад с/с, Сачи
абынган (К. К. К.), Анисах обл.
Акан

Арманын айдын негемин
Косуртун кылы отомун
Эмдэ тарды аблаымы
Калемде масса конгемин
Танлас еозун эйрэмин
Кана Козун негемин

Манды абла? манкайын
Каламда масса конгемин.

Амгылык

Амгылык коройтон
Кугабын кетти белмен
Зиремин кетти элимен
Конгеминде булманан
Кугабында сыракан

-54-

Озунда Кашка Тилинен
Он эки мукам ишнен

Озунданы Кашкыуан

Тилинден Тиликтен

Бир кун азы бир кун сак

Тусга Кордун Тиликтен

Кешек

Айлансам атам азын
Азиз дауыш барында
Анкаларга кам берген
Абла менен там берген
Кордоба казман кой берген
Курганан мурунги брник
Ташын - ташын таш берген
Кайырдан кычан жеткенден
Атман тушпой агаңдар

52
Bo arwaig the astyndan
Kangordan bənt bəstikdən

Şavacın mon kəsədi
mame kəvay tıvətken
Şuif^(u)ma lekən kuzəkon

Kışetgen mənədi
Kerikçüvə? tıvətken

Kese meimən kuzəkon
Məhmudin kətkün kün kəvay
Buzıyudan cəvəv olıvən

- - -

Ş. Sokolov kış. Gəlin otvıvay
kız, Kodmabad rıv. 53 k, ş. Sokolov

"Şuifon kənəker da bəvəv. Kuzvay tıvəsən,
Buzvay kuzvay gət."

Kuzvay kəvay mənəker den kəvay.

Сококок оғз җуура кону эабаз.

Имдеги йэм сококок, сококок тиеп, ошәрде
бездә кону эук бар.

Аер йукондон бар маини. Кондан кон ка-
маини.

Аган конуоғз тие, иккиликке
раан болот дейт тие муңдусдарди. Олар
оғз җуура кону эабаз. Иккерди кону-
со. Иккерди кону Ошко конуоғз тиек, сууку
ди Ошон иккер тiek.

Иккер конуе болот тие сууку тiek. Виз
реңген тие җуура мақта җуура тiek.

Иккер [ику иккер дедесен, тер-
дик/теллик ден да аста беринер,
бедон конуоғз айтканда иккер]
Ооздурук [ику сууку ден да

ағымда, дүниә ал өзбектердики ден,
бәлкі бәлкі

"Мас кебес, Мас кен каласын."

[мас - мас. мас кеккаса қарта-
ны басарыс]

"лүзүк көрмездәс сарғатәс бәсә, энә
сарғатәс эн тәсә тәсә бәсә, қылыс
иә бәсәс бәсә"

[Оныз үңдәртә бүс деген пәсә-
кәс көлүңгәс: бүс деген бүс.

Сайыс - бу мәсәс деген әйгәлбәс.
Әзбектерсә "Сайыс" деген бәсә
көлдәсә калымакәс.

"Судурагду, судурагду - зун олоо бу"
тозун сууроду, тизды.

лонг дечен калк бар.

["х" гыбыны, "л" гыбыны сендек угу
рагына].

...

Үй - муну "мал" деп га айтынат,
бирок экин адалдардын кончулугу өзбек-
сенекпей, "үй" дегенин кобурөөк конда
кынат.

Таныыкене - табелекпей.

Кандынар - кандынар [бул доодо, таан-
га тааныр, үйө үлсат -
байы]

— 62 —
Маа баатыр жане бүткүл.

Маман көрсөт да.

Кеткен кара кересин

Эсен болушук. Чоо керегич, Сарай
лык.

Асан (арсан) им тоок.

Дике интердм. Орук эки-чү мын

Эки дери даады калды эки, бүткүл жүз
болду но дети кара мында

Мурд бүткүл адам экен.

Эки дери бүткүл жандык күрөз

Миникин бүткүл күрөз, огуз үрдү

бүткүл күрөз.

9 Шеданов Душобай, 53 м., Соколул уу-
сунап (огуз уул), сококок кыш., Ходжабад
рйу, Стани атындагы кр., Ходжабад с/к.

Оро гурман омурго [ишкн-ге омур]
ке элээр келет коңулга

Аран тоодо дуула кар
Армакта кышкы дууко кар
макынын кереметин берем
Вонасыз, ошк ачыганы
Акырын ойлон том берем

Кашык кара акырын
каравайсы уялган

Ойнойук десе болбойсун
Олосун бер кун тоуайын

Миник бото мал бекен
ман эменге кайгытсыз

Манкагын малы тар бекен

~~69~~

Кызыл дорго ман деген
Кыз энгене кайгыныс
Кыямат мою бар деген
Асыллык мою бар экен
Ажарет мою бар экен
Кызыллык мою бар экен
Кыямат мою бар экен
Коргош чеге бак болот
Айташ он сенз менен кыямат
Ойной турган чак болот
Жеке ките жайыш лун орук
Дегендин сен мен кыямат
Кыямат жайыш лун орук
Кыямат сен мен кыямат
Жеке ките лун орук || "2"
Тул болот бурдар || "2"

Күңүң пурон пурондук
Бизин болон бурада

Күңүңдөгү ~~күңүң~~ күңүң
Күңүң пурон пурондук
Бизин болон бурада

Азыдан кыска күңүң
Арз аңалбай пурондук
Коргодон кыска күңүң
Кыска кыска пурондук
Кол бураисын коргондук
Күңүң пурондук бурада

Коркундасын кыска

Шар пурондук бурада (теңиз,

күңүң, деген маа-
ниге)

- 66 -

Махмур кытаны. { Махмур кытанын
мазонады }
Ошбекте Зораномун. - 66 м., 28. 1919.

Дуванка - [дуванка деген экен]

Торпок - музоо .

Илгерсе бичбечм, бичбечм айткан да.
Ага-бабаныс үшүрде бол канак экен
Сокоток деген Мухомовныс .

Кам менз экен экор. Эки 500, үч 500
мерени 600 экен.

Мокшукка дей буз айтамыз, Ошбектер
Беге дейт. Билбугатан берн калкыдо

~~67~~
ингелейн. Кайнака баратасылар.

Нирэм бар, бир Кхсэсинг бийигэ сол-
гон. Мен биле Велет, Билбеймюма-
ла.

Синэ Ингелесинг би?

Мэхэм мөрдөн кармататасылар.

Келбегат. Улак бову эне.

Нэбэ бовозг, керен мандан берн
манду. Нэкс коран танкыла.

Бувуки улакаты итвотки алыс-

рак кочот эне. Бүдэйг эне.

Уйала Векен, аяндон адам уйала-
лавы. ЭККЕНИҢЕР ПАТРА ВОЛО.

Уйаласалары, аятын теревертме,
Ойлобуз Кениз Бовосо. Калжук мен.

Найман.

10 Кара-Дерек кыш., "Победа" кол хо-
зу, Козисабад ркн., 18. ~~Найман~~

Уулузукта. 59 н. с. к

Бул кыргыздардын ичиндеги курама де-
ген тогу оздорун Найманка кошушат.
Андан барын ичкиликтердин тобуна кошу-
лабыз дешет. Курама деп ага мын себеп: бу
кыштакта ~~ар~~ ар уулдан Кураман элдин манан
тобунун белгисин гана атылат.

~~70~~

"Монгун идмэ, монгун этемэ, монгун тоогоо барднх дейнэ!" "Арыктын боһура". "Сундун боһу"

Мийе, ~~бамга~~ кэллнх мундем мийе
Вологга. Умарал току.

Ала карга, кара карга. Захра (то
котан). [Шккнмктер токо даан ден арык
найт]

Солон, Солонг - Сунонг.

Мбу мшмн || марлан-ын
мшмкард || мшмкард

параллел
кыдонулат.

⁻⁷¹⁻
"Игнугиуг, иыиок сур боду"

Канси ванг, Бжэ ванг. Нэмэ ван-
г. Хасын, пахан хасын;

<u>Хая</u> - кан		Хая "маха охон"
<u>маха</u> - гонга		
<u>охон</u> - [иугу иуру ден айрыгнан]		

Ханыг - ханыг. ~~ма~~

"Хан тегетэ уру ады."

Патэг - тага.

Зават гегер, иыкна иыгбуса роз-
но гегер.

"Парана кадвсн" 72 —

"Китом перер эдем" Огулду ианьм

буз кэм абылени.

"Мамн аласн экен" | мамн ала
экенн |

~~73~~ - Улуу хотын аймагын хамт

Хуулангага (райондун) территория -

Сонда 1) огуз уулдардан соко-

лок, малчуг маашаг, асар сууцунга
комунга. Булардан бодох тээж деген бэр.

2) хайсан, тэчиг, кесек,
мидыра, тоолос (шкениктер) бу-
лар шкениктер тобуна кирет.

Булардан башка огуз уулга
комунга сууцунга бэр, булар бол-
со кобунга кекин, калчин коттоз-
орунга мга малал - кудугжун
мидон асвинда коттозунда
малал ага.

Маркабад ринда ⁷⁹ урундага тие
уукумуктер тзгумат, огуз урудан
мок.

Огузун таады @/совети сенде
манан омон Маммисбек Карыбско
герен адам Огуз, Регионада огузга
огуз, огуз гучин тзгус билин.
Арабга, фарсга да тзгус бил-
лен. Огуз 1937-милдагыда ~~кама~~
мок болуш келген.

-75-

"Хан саводы" Кыргыздын ^{72 к. у. калман} есм.

"Хан кыргыз" "Аттан барат
эде" [аттан барат эде]

"Мана хан кыргыз"

"Менен баш эде"

Келет эде, Мунен [у мунен]

Кыргыз - Кыргыз.

Баша кыргыз эде. Семби-
сик, Мен кыргыз де?

Кыргыз Кенен.

Ана кара, ⁻⁷⁸⁻ кара кара, по кара-
ра.

КВ "Правда", Найман с/совет. | Менок, Азда
Булак - Бамы рму, Анисан обл.
62 и., ур. менок,

"Дарак йор эле". "Туртун каган".

Кеткен дедч эле. Кыркыз экен-
гичи. Ушереде Зорозун каган.

Оубонтордун ичинде. Булардын ичин-

де. Ошун устундо. Колу кыркы-
го Алятага барган элем.

"Бишертте бурдаландар мох"

"Адалашын карок": "Затты тилин ма
тышты". Күзүндүрдү.

Аттын макуна. Силер билесилер.

Имек/демик - имен

Комолдурук - (омолдурук мох)

Курок, кокто

Ооздурук - ооздук.

Кызгачал - кыздак

Торпок - "лызо" гөзөт мох.

~~78~~

"Сонун" кыргыз

Кынан - аток

Синк // туз

Мамыз - "Мизкин" маанисинде ток.

Бокен - "гап" маанисинде Кордо
күзбаст.

Боктрук - Кордокүзбаст.

Ма малак - — " — —

Табаккен - табаккен.

Кайынар - Корынар

"Тоокун Сан-ына чыккын"

“Күннэ туун”, туруна таңгунчн.

“Мерден тун зак болот экен”.

“Манулар айда кардын эне, аяусу
кердн”.

Тонто “тонтой” себеп?

Тоун - луун.

Тоок - луок

луун тон каран

[тачанон] - Та саһан
Бун сөздү аркачыктардан
мунн чирокчон.

томо - моме.

80 -

Монгол, ардаг гүнзгий Агу -

мне добрая конула. Ойрун Хан -
Кор - Хан - кан кону. Тэвчир нэгдэ конуу
"XVIII пар - сест" конуу (мудайн) нэгдэ
тэн монгол мекен дун конуак -
тан монгол дун, мекен карын -
карнайн да дун. Ойрун Хандын
мекен мекен (Ойрун мекен) да монгол
дун дун. Ардаг болон гүнзгий
монгол мекен, ардаг, монгол мекен
дун гүнзгий болон мекен мекен, дун
дун гүнзгий огуз гүнзгий конула.

Мүрүн гүнзгий дун дун дун дун
мүрүн "Мүрүн гүнзгий" гүнзгий

Крында манай булаг уккычк
 фобуна кону едастан, отъ гурга-
 ра кону едт. Ибна оментун, монон,
 арда, тткк гелендер гурк малонан
 дур. Кагалан денн н-дггт гурк
~~ада~~ кону "Тобсго" денн крдо
 манай (н-Тодо сфобсунд). Бу-
 лаг тткк крк кркт, дурго дур-
 тохондон гур тмес.

Уккычк : Крдогуна, Бостон,

3/12-1959г. ⁸² Букитский рпн, Шахкенс область
КВЗ Илевт. Боко кинт.
63 м. 2р. Золканди.

Босгондун районда. Шахн - Козлов
Сковети Текен (Мискен) Кинзай,

Моонгрок кинзай, Шеке Магнан Кинза
и, Урун кинзай болуп бааулат.

Магнан урунлар: Сафруз, Кара Костай,
Мофон, Кинра, Тоголок Бош м.б. урун-
лар маанай.

-К// - Быз: Барагаггук, Барага-
губукс (Барагаггубыз).

Бура, Илуз

~~83~~ -

" Порнок маъида, Керекчибизре "

Урунлик состави: маппысынан
ишчилек, анын берүүдөрү: 1) кой-
чун, 2) кесек, 3) теңини, 4) абань,
5) тапкучдук, 6) найман

83
"Шері адал пешордук". Бир
айса кушчу. Бир айга келдик.
Алайдак кепкаган. Ала карга, кара
карга. Кара кылаг.

Шерик — шик

Шокум — шердик

Эер — ээр

Мөздик — мелдик

Эер-токум — ээр токум

айы — басмайыл

отомдурк — котомдурк

Кушкан (< кушкан) — кушкан.

Сүлүк - ⁻⁸⁵⁻ ооздук.

Тэс // Төмөн - төмөн

~~Түндүк~~ -

Түндүк // Түндүк деген кезде -
түндүк.

Түз - түздүк - бул кездегиле, ~~түз~~

~~түз~~ Түзөсө - түзөсө.

Түз // Түзүк - түзүк кездегиле.

Түзүк - түзүк

Керне — мууркан. 88-

① Омур — Омур. "Омурга узак босун"

"Сунан карсаңы"

Шара/Шары : "Кең-Шары деген
нег баш"

"Ман-карыда Тэрат"

Тэратман-гы : токто

Тэратман-каак адам

~~буун~~ буун — буун.

боон — боон

-84-

Маган (Таман) бу "Танах" ден ай-
тыбай.

око - согонок

"Телен Кетч" - Терден кетч.

[$л < р$]

"Биле Кендик".

Кэнкэн, Суннай - Кеней, Суннай.

Дереге, дечелен, дош (тош).

"дошко тошотуу"

айна - айткен

Торой - Торхой.

тосгон — догзон. -88-

нэнэ : адамны тэнгис

төгс түг тэгс (гэгс).

Сонун. "Сонунду кэмирээк айраг

"Кобуног махны дейвис".

орон — колдонулбайт, оюн
агынат.

Каала (элик) колдонулбайт.

Кылак — колдонулбайт.

Маныз — колдонулбайт.

Бекен — колдонулбайт.

Болурук — колдонулбайт.

Мамалак — колдонулбайт.

"Айуугдун багасы".

-87-

"гонимый" ток

турка - дени сз колдонулбайт, нечур

кадылар - кабарелер. ден айды-
лар.

кадылар

кавыланер айтылат.

кагаран иш.

сүзгөн, сүзгөөк (жи түрдү)

шөкөр.

кагаран // качкаак (жи түрдү).

Урочун каран ²⁰ -

мынзума - мынзума ден
айгнбазу.

"Мынзума, ол эи мын биле,
мынзума"

21 Маблинов Манненис, 62 жаша, узгусу-
танкындик (шекеник), Бою Кыргач,
Чевит кыгу, Бою ркы, Ташкент обл.

бердасени энди сиздерге
Аю ики йахынлар
Айыкко кылагу Биздерге
Кызы гар чүтүн кыгу гар
Кен жогын сугу гар
макын алайын шунде

Жауынарын созгуду
Кен мында бүдара
Басагандын созгуду

Тарган дүңүз кен болду

- 12 -

Зар оңдогу банд тикен

Айас мен ~~мен~~ эркек тең болду

Жсен мен берген акылды

Болбогун банд танылды

Партияга тогуз көрсөттү

Маанибамын тактыды

Менден кен дуулан карооган

Менден сүтөн күкүмдү

Оңорун мурунтан амбыдан

Бостогун тикен талдарын

Бостогун талдын мандарын

М эрбид мен окугун

-93-

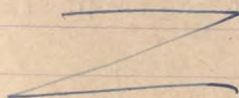
Окөдүм кылды Балдарын

Мыйманат кан бөрүчүс
Мусулман сөзү алмамыс
Зыяратын окун кызыду

Маанын оку согузду

Түрүктү могу кыска

Маанын анын могуду

"Кулар эн сагайгыс"

Кара кара, ала кара

Эчине — Эчине

Эсимден эн тын кетч.

Мадымдан тын кетч иэн дег.

Бертаймын энди санабган

Кийимдер теккен манаттан

Ара заадын сузасан

Бүкмак митин даң болгон

Баттритин митин

Кулуктан иаткы даң болгон

мечети сары маң болгон

Уккети нэмнэ хай доарон

Корондон Колун дигдэн

Бүздэй бүгдх Кененде

Диркузбэй дэргн дэйлэн

Мэйсэуун дугун мэйлэн

меедэ Куун дэйлэн

Диртун Серке дигдэн

Бүздэй бүгдх Кененде

Диркузбэй дэргн дэйлэн.

Агуздан козон ууларан

Агымал мунун дугларан

Кун түбдэн. тескэйгн

7 дсери = 2,5 нр

— 96 —
Койон уларан

Саманктан апка нем берен

Сак абын зигкен буга

Дэсериле гэм (гэн) берен

Эмтин келди гаукуды

Эме зигтин паркыды

Эселев энды будаймын

Энтин тунан калкыды

Сынайы кыса шынты

Сыласа буга кышты

Олузун ден кол наабын

Озгорсун эл шынты

More on ~~the~~ ⁹⁷ ai wude

Энэ мэдээтэй бусад

Энэ мэдээтэй нэг мэдээ

Бусад мэдээтэй нэг мэдээ

"Мискемден кекек". Билбес эдгээр
Беге - беле. "Баг беге?"

"Мөхлөг тэрхан"

Тегте каран. "Кага нөгөөтэй"

"Амгындал буюу кага махын
зорно келдик". Магад эдгек.

- 28 -

Бага айтар эде.

Мокроу - мокро (монок маанисине)

Биздин тандар кызо кызы карар
эде, се тугунага Намикенди арыс
аган экен. Паркен маңа ботомдус.
Нон арасында эден.

Наран - монор

Нон арасында кызо манан
эде. Мези урунды кызы, бу кызы
монор

-99-

XIX Түркістан қолтоғу,

Бұқа району, бұл кімде 2 бригада,
а ~~АБМ~~ ^(командық көзге бар, ал там)

Үшкі және кішілердің көзінде Вик-
тис ағындағы қолтоғу да бар. Ағыда да
Астана-дай ~~көзге~~ ^{көзге} бар.

Үшкі және кішілік және тек са-

марканд об-ның Заем (Заем)
районнан көзге келінік. Көз

пендіне 10-12 мыңдай бол-
ған. Ағы 3-4 мыңдай болған.

Келінік. Оңдауы об-ның

тең, текте ұзына көзге

ка.

— 100 —

Ду азизуи Ҷабран мӯҳаммад мӯҳаммад
~~мӯҳаммад~~ мӯҳаммад Ҷабран, Ҷабран
Ҷабран.

12 Шороев Широдор, 34 года, XIX находка кзы,
Бока кзы, Магнитов обл., урзуз ~~и~~ ^{таблет} ~~таблет~~, см.

"Где и где адан. Гар зде, Supra -
привзду агаен зде".

4 Mondyn unde zger: "Cyry mor zde"

"Бир бир сагыз керек аман, бир
бир сагыз керек аман." "Маега
мнн иштен керек. Мнн иштен керек аман."

15 Буровинъ неграбовъзъ. Ж-чу кайма

Алар, үркөн агайы. Мэчигиндэ
кен каран.

Нүүрүг /охлоу-убоук.

Менүг -

"Шыдак /Шыдама" коодогунайт

Хер -

Мива /Шыдак /токум - Шердик.

Мерлик - Шерлик

муну чиги дечески сел-

рен коодогунайт.

Сундук - ооздук.

Монкурка - беде.

Борон, Бурин (моон, суурн)

Морон ирем

"Сонун" - деген сөз бар.

Берен - мок, колдокундай

Кылаан - — " —

Каалаа . — " —

Мангаз — " —

Морнок - музоо (киин музоо

• деген сөз да колдокунда бар -
рай, бу сөз киинки мангаз
да колдоок учурайт, анткени мен
тенте муз-га окур менен айдонгучун аманкан)

afge, bidden, moedig, roemen,
hink geen coe dat da kondokynas.
Bij de hink okyran rana
dangordyn junde rana kon
jongnat.

Muziek - kondokynas, kee -
no kondokynas.

"Deus hinc ger afge tge"
Bij de hink junde deus van raan
tge tge. Wordyn wude doren,
oerdy dy sangyn wude oerdy
keeken ten.

Ону менен катар болгон да
олордун. Муну эми керең.

Мамырай м бардык. Бу кичи-
ле айып келди катар. Көрөм бе-
реу? Мамырайсан да".

Муну сарай - жоо.

"Муну жарасын, муну жарас-
сын" Керең вакытта маза түр-
ганы болгон. Окуй тилекти м болгон

Сынбарды келди, нече кунуеуну.

Оз араалы - оз араалы

Ороз менен даанышканыңыз жок.

Биздин кыргыздарда буз жсок, ил-
гери богон экен,

Жомок - (Жомокту "эртек" деп
айтышыптыр).

Бала күндө айтышын табуу этек.

Текст:

Шабырмак

1) [Товда толайман кордун
Сунда сулайман кордун
Кеншен турган тамгы кордун
Мусеуз тошкан ашгы кордун"

Товда толайманы - товда мамалан
тамык, Сунда сулайманы - сарык,

- 105 -

Көпчүлүк булар таануу-Телмермен, ижесуу
булар анык - Сулмонук.

2) ["Озу ток, колукоосу ток."]

Илери ором көмөр эден, ден салар
эден, жандууларын ушул дейес.

3)

Булар токтогондан сурабай тар,

булар текиден сурай тар.

Олар эртеке бараттар. [-кар менен келген
сирек угурайт]

Барайык, келейик: "Биз энди бара -
йык, эргече келейик"

~~107~~

Тодик - Козик. (Эмектик манга туу-
ган баласы)

Майкар - Эмектик 1 манар баласы.

Телек - Така. Кызге "на -

кыр телек" деп, ТЕМУРДЕН

масамаккы ботун кы-
сартуулар. Телек мына.

Ган масамак.

Муузка - "Чиркы калкыраар

муузка депт жде, кийин

Кедно деп кедт.

Чиркы Марнок жели, кийин ман-
тар Музов, Бузов дегенди коедо -

— 108 —

һын кезинкен.

чаһан, ремен, тон деген —
гер түндүк кыргыздардын бундай
сөз айтышат.

Шорво: ан шорво — мен башык

башык — [узун каанымдын]
ун, тун, дун — терин
сасынат.

буке — 877.

Сурок. ебиз, ебизер

Сурок. ебизер

тегээр ат

тунтээр ат

караак, карнаак ат. Каркы ат.

сурок, теверин,

караак деген

Кайдогул ат. "Оку

караак ат" деген
караак ат.]

тоңдой - тоңдок. ¹⁰³

Анвесе - [адесе, гелен]

Абрага II анвесе - Экоо Бур-
гес мааниде.

Кэсэ - шынар айак

Кага Кэсэ, таа Кэсэ

Фуэ Кэсэ ["фу" гелен шынардын (зорак-
тын) дооруна тиккан толпок болуу,
ошону кесип алып, ичин ойун, Кэсэ,
тоңсок гелен ичиндеги масай берет,
ал теңек т/а толпок болоо].

Санаа Кэсэ - топодон масалаар.

Тозо — ичи кенен, суу куза бурган
караподан масалан идиш.

Кокнок — сабаа, Ккелыз кеңа бурган,
териден тиллек идиш.

Кокчок — шыгартан масалан, кол
го алып кыруула бля —
быкдалан, суюк талмак
кыруула арналган идиш.

Чанар — ичленен териден маса-
лан (туюк союлган териден)
идиш, буюк шыгартан,
кычу асынат, суюк талмак
талмак кыруула: кан, эт,
ме ушу саяктуу кырак
оокат салынат.

Мееч — туюк союлган териден
суюк оокат ме суу кыруу

үзүн масалат. Оокат кыраа үзүрөн
ыңгалын масалат да, аураң менен делет.

Кэжү — кавак (бузу кавак).
Бүзү идиш кабарында
колдоңуңу меде сөзү —
түзү алыңрак идиш.

Кымызды таңапка, менке күйбөй,
аң сабаада (копукта) жардалат,
Дурук тн караң таңапка кыра
бөйү.

Кап(а) үй — боз үй. Бүзү кыра
чыз үй ден аңгымеде
тан.

Орош — "Капа үй" Делендик аңу, бу
рок баласын үйлөндүрөндө
масаң берет да, ошол

үзгө чыгарат. Муну орон деп
кошошат.

Бокто - ишчиртк тауычак

төң орон - Боктодон коңураагы.

Кзмигелер - Бүтөй-терчи, кийим-
-кечек, кездеме м. б. кар
га сака турган. тоң бай
рык. Бүт саймаларын
тосалат.

Долбузда - Эки кылдуу, дүрөк бе-
рине дайланбайт. Бөре-
не дуузда гана бай-
ланат. Мунун үч кыл-
дуусу да болот, аны
га долбузда дейшет.

Колмуз : таң колмуз - оозго

салын кара туулан тейлер
колмуз.

Шолуз козгоок - толуз кумалар.

Тыдырек - доңголок

"Доңголок ден сурамасын"

Донго/доңгоок-доңгоок

Соколок - доңгооктын казыны алып
балон, кызыланда туу-
го калон дууру.

Молор - казыны алынган ду-
мур.

Бел дор — ¹¹⁴ — гүтүрөк күү.

Камар — келер күү.

"Абын" ич кичи билбейт.

"Эдин ичкелер ичкелер айдан, та
кисини". "Ичкелер оңорун керек."

Кырк, кырк.

Кырк кырк: "Шалкык кырк,
кырк кырк." "Кырк кырк,

Кырк кырк кырк. "Кырк кырк."

"Ошкатын кырк кырк, кырк?"

- 1/15.

тер (эр), конук (кзного),
мэһэһүрүк (неердик, маадык деи-
сербез), тенин // токун // шүбдэ (тер-
дик), куушкан (куйункан), омуи
дүрүк (комолдүрүк)

түрөк # кулук - кулук
шумек - шумек

"кол ором, түн ором"

Балыш - маадык.

Бешикти чыны салыпкан оепокту
"конук" дешет. Буза артапын куу-
ранан маабрактарын ууалсан

булун саһат. Ошо аркылуу а
олнок сыяктуу муниак булун ка
лаһ иһе аркынк малбуралык
ушалоһ салуу сает кагарында
контотулат.

Мерек — конуруу арык, эркектер
кыны койнок. Буи тоһон
сыяктуу урук масаһат, кону
руу алыһа кыны арык
болор.

мынган

Шаһар — майнак сабыһак ки
сиртк, кыны сыяктуу
таһак, буи кыны булун

"Малды доһна соһон кой"

Зон - ^{- 117 -} зон

сойо - сүёо.

түнз - дене

Нуукузс/ нуубарак (оз. нууба-
рак) — саксараыбарак болун кыр-
мыган килем. Нуу такуу-
рак (кыска) болун кыркыса, а кы-
ем болун атак кат.

Бура — бууы. "Буран ну-
уу" (буууын неубердчи,
"Трау" буран нуууеке тски-

- 118 -

фин музунуо гинди

Талбар - терм убул (террак
убул)

"Терм аиграйт" (аиграйт).

Кысбык (кыска) "Оотун, Бундай
дын, суурун,
арпакык кысбык".

"Кыска" терм да баг, буюк
сепрек колдонулат. Балкыкы соогу
(ныккы соокудун) да кыска терм.

Тжжжж - улак. "Котлоордун
пунуло табынкан тжжжж"

Улак терм со колдонулбайт.

Дан бармак, соом, ортоң кол,
агымок, тоногасак.

Дан, лур, тоно (агаидын то-
носу).

Маман (танан, танан де-
бей)

Докч — теке

Маныл — устук. Мандын тобо

суна котоман тоон устук, устук-
тан котоман.

Таркоз — туура сынан котоман

ган катар - коҗар устундар, бу
шанына кызларда нокте б.
сат.

Копурук - копура.

Затка - тамынды.

"Заткар танын озума
Заткалы динди козум"

"Нарындын койдун"

Унчунду унчунду

"Унчунду, унчунду кунчунду, унчунду
сат ошун" (унчунду - унчунду унчунду
сат).

-121-

~~Мезгилден~~ Гүсгөмөн сүмү.

Нүз (мисо) гери айтылат,

нүс гери кодогулар: "Нүсү-
гу карбоду, Нүсү карбоду.

Нүсү күзүсү, нүсүдү карбоду.

мына ошундуктан, "гүсгөмөндөн
монгоду" - гери кодогулар

"Атты монгоду" - атты кык-
туу

"Туланым кетти, тулан калды."

122 -

Ахубокрову эйиш, кыргыз -
сын эйиш. Моңгура козо
Торонго моңгуздук дейт.

— —

- 13 Морку мабермандар Томо
ку адамдардан мазнын асынды:
Айбанов Кудан, 52 м., тейит ур.
- 14 Мороев Дулоберди, 39 м., тейит ур.
- 15 Шокторов Мукхэмбди, 36 м., тейит ур.
- 16 Шамсеев Сапар, 28 м., тейит ур.
- 17 Маматкулов Элекчи, 29 м., тейит ур.
- 18 Шорубаев Махмудбай, 29 м., тейит ур.
- 19 Мамиков Сапар, 35 м., тейит ур.
- 20 Мамиков Сапар, 19 м., тейит ур.

мүшө - мүшө көр.

"Макимдин дүйнө маңызы -
зор."

"Айым дүйнө көзүмдө."

"Күзгө - тескейини аныгабын
Күзгө дүйнө көзүмдө, лексин дүйнө
Казактан дүйнөм."

Шаа кес # Шаа кес - / ^{1:} Бектер, уулар

кескен деген мааниде
колдонулат. Муну шаа,
шаа деген ошон дүйнө

-127-

түктү бундуген. Бул кес адал му-
рун шаа/шах руда байгон (фарфордон
масалан кес).

"Күйдүгүн адына огуз айыкпы?"

"Бир короо кой." Пийзүз озоюк.

"Ана-Кайгандык маардан туурун"
Кежинмин."

Айран - муру музда "казык" деч -
Кек эмес.

Аард ÷ дечн аары - бал аарысы.

Тайан - мезе моремон
мурон, адамды кара
Турган моремон, кык алак

-125-

м.б. татыстан хайан ден
аралаб.

Орону // мергону - мергону

Талыда - далада

"Бытбузи к эрсири ордуна бол-
лому? Инчиди ташкыи арка-
сыда. Торуку калкка таркоб.

Жерини кере хайданбур."

"Кегин парайгыну." "Кулма ку-
лак кичи кере экен."

"Курчубыс деп пурочу, кур-
авысы".

— 126 —

"Угадасына тыкпадылар!" *Түгүн
ынаык."

Нуук : "Мындаынан барса нуу-
ураак" (макынараак)

[Ср. кетке нуук, тапта нуук]

[126 сс.]

